

SPIS TREŚCI

Zakres i metody opracowania	2
1 Wielkość i struktura inwestycji	5
2 Inwestycje według sekcji i działów PKD	11
<i>Przetwórstwo przemysłowe i zaopatrywanie w energię</i>	11
Produkcja wyrobów tytoniowych	12
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	12
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	13
Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	14
Produkcja metalowych wyrobów gotowych (bez maszyn i urządzeń)	15
Działalność wydawnicza i poligraficzna	16
Produkcja pojazdów mechanicznych	16
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	17
Produkcja metali	17
Produkcja pozostałych wyrobów	17
Zaopatrywanie w energię	19
<i>Budownictwo</i>	20
<i>Handel</i>	21
<i>Usługi</i>	24
Pośrednictwo finansowe	24
Obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów	25
Hotele i restauracje	27
Transport i łączność	29
Pozostała działalność usługowa	29
3 Zatrudnienie w firmach zagranicznych	31
4 Inwestycje i zatrudnienie według krajów pochodzenia kapitału	35
5 Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych według powiatów	39
6 Inwestycje <i>greenfield</i>	44
7 Inwestycje w trakcie realizacji i planowane	47
8 Atrakcyjność inwestycyjna regionu – czynniki i bariery	50
9 Wnioski	53
Bibliografia	57
Załącznik: Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie małopolskim w latach 1989-2003	58

Zakres i metody opracowania

Celem badań było określenie wielkości i struktury inwestycji zagranicznych zrealizowanych w województwie małopolskim w latach 1989-2003. Przedmiotem zainteresowania były inwestycje bezpośrednie (*foreign direct investment*), to jest przedsięwzięcia, które wiążą się z dążeniem zagranicznego inwestora do uzyskania trwałego dochodu poprzez efektywny wpływ na decyzje miejscowego przedsiębiorstwa. Jako miarę owego oddziaływania przyjmuje się zazwyczaj posiadanie przez inwestora co najmniej 10% udziału w kapitale akcyjnym/zakładowym spółki.

Inwestycje bezpośrednie obejmują wszelkie transfery kapitału między firmą-inwestorem a przedsiębiorstwem zależnym, stowarzyszonym lub filią, środki zaangażowane w nabywanie akcji/udziałów, zyski reinwestowane (zatrzymane) w firmie miejscowej oraz średnio- i długoterminowe pożyczki własne. Ujęcie takie stosowane jest przez większość autorów oraz Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych (Dziworska, Szczeńiak 1996; Olesiński 1998; *Metodologia opracowania* 2002). Pominęto napływ kapitału zagranicznego w formie inwestycji portfelowych, na przykład zakup niewielkich pakietów akcji małopolskich spółek notowanych na warszawskiej giełdzie. Wyłączono także inwestycje finansowane z kredytów bankowych zaciągniętych przez miejscowe spółki oraz przedsięwzięcia o charakterze franszyzy, polegające na korzystaniu przez polskiego inwestora z marki i *know-how* firmy zagranicznej.

Wartość inwestycji bezpośrednich dotyczy skumulowanych nakładów podmiotów zagranicznych zrealizowanych od 1989 roku do 31 grudnia 2003 r. i wyrażona została w dolarach amerykańskich. Przeliczeń walutowych dokonywano według kursu NBP obowiązującego w okresie realizacji poszczególnych inwestycji. Drugim, obok wartości inwestycji bezpośrednich, podstawowym miernikiem aktywności podmiotów zagranicznych była liczba zatrudnionych w firmach, w których udział zagranicznego podmiotu przekraczał 10%. Liczba pracowników odnosi się do stanu z grudnia 2003 r.

Badania uwzględniają zarówno firmy zarejestrowane w województwie małopolskim, jak i podmioty zagraniczne posiadające siedzibę w innym regionie, prowadzące jednak działalność na terenie Małopolski. Analiza objęła zlokalizowane w województwie małopolskim spółki zależne firm z większościowym udziałem zagranicznym, a także oddziały/filie spółek, w których podmioty zagraniczne były udziałowcem mniejszościowym (co najmniej 10%). Problemem było geograficzne przypisanie niektórych inwestycji realizowanych w Polsce. Wszystkie inwestycje

produkcyjne i handlowe przypisano miejscu realizacji nakładów w konkretnych obiektach, a nie siedzibie przedsiębiorstwa. Rozwiązanie takie było niemożliwe w przypadku banków, firm ubezpieczeniowych i telekomunikacyjnych, które wraz z ukształtowaną wcześniej siecią placówek przejęte zostały przez inwestora zagranicznego – kapitał zaangażowany w zakup ich akcji przypisany został w całości miastu stanowiącemu ich siedzibę w momencie dokonywania zakupu. Jako inwestycje bezpośrednie traktowano natomiast nakłady na jednostki uruchamiane po pojawieniu się zagranicznego właściciela. Zatrudnienie w ww. firmach ujęto według rzeczywistej lokalizacji jednostek.

Informacje na temat wartości inwestycji pochodzą od przedsiębiorstw. Udostępniane są one w formie oficjalnych materiałów prasowych, informacji giełdowych oraz ankiet dla Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ). Niezwykle cennym źródłem informacji była analiza dostępnych w sieci raportów rocznych firm. Do dużych i średnich firm skierowano również zapytania o wielkość inwestycji i zatrudnienia oraz informacje na temat inwestora zagranicznego, na które odpowiedziało 110 firm. Zakupiono bazę danych o firmach Hoppenstedt Bonnier oraz bazę PAIiIZ. Dane o liczbie zatrudnionych pochodzą z ww. źródeł oraz z baz danych o firmach, przede wszystkim Hoppenstedt Bonnier i TeleAdreson, wykorzystano również informacje prasowe. Badania poprzedzono kwerendą baz danych teleadresowych, materiałów prasowych, stron internetowych firm, a także wcześniejszych prac w omawianej dziedzinie. Do celów realizacji niniejszego opracowania zakupiono również w Urzędzie Statystycznym w Krakowie bazę REGON zawierającą dane teleadresowe 565 podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych na terenie województwa małopolskiego i zatrudniających co najmniej 10 pracowników. Ostatecznie analiza objęła 1080 firm i oddziałów, w tym 743 takie, w których podmiot zagraniczny zainwestował co najmniej 0,1 mln USD. Przeprowadzone badania pozwoliły poszerzyć istniejącą bazę danych oraz zweryfikować w górę wartość niektórych inwestycji z lat poprzednich.

W przypadku firm, dla których brak było pełnych lub aktualnych informacji zachodziła konieczność oszacowania danych. Dla spółek publicznych notowanych na giełdzie brano pod uwagę średni kurs z okresu, w którym miał miejsce zakup ich akcji. Podstawę do szacowania stanowiła ponadto wysokość kapitału zakładowego/akcyjnego i wielkość udziałów zagranicznych, a także porównanie wielkości zakładów z jednostkami o podobnym profilu, dla których znano wartość inwestycji zagranicznych w oparciu o wiarygodne źródła. Było to szczególnie pomocne w przypadku inwestycji o w miarę

standardowym charakterze, np. stacji paliw, restauracji typu *fast food*, sklepów, itp. Całkowita wartość oszacowanych nakładów nie przekracza 4% inwestycji zagranicznych w województwie. W przypadku niektórych firm konieczny był szacunkowy podział wielkości inwestycji lub zatrudnienia w całym przedsiębiorstwie na pojedyncze oddziały w oparciu o dane dla niektórych z nich oraz znaną średnią wartość inwestycji lub zatrudnienia przypadającą na jeden oddział. Dla przedsięwzięć, których realizacji nie ukończono do grudnia 2003 r., przyjęto proporcjonalne zaawansowanie inwestycji w stosunku do planowanej daty zakończenia.

W pracy wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego na temat liczby mieszkańców, pracujących w poszczególnych działalnościach gospodarczych w powiatach województwa małopolskiego oraz liczby spółek z kapitałem zagranicznym w 2003 r.

Porównania wartości zagranicznych inwestycji bezpośrednich w województwie małopolskim i innych województwach dokonano poprzez geograficzną dezagregację inwestycji umieszczonych na liście Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Porównanie takie ma z konieczności charakter przybliżony w sytuacji gdy lista PAIIZ nie obejmuje wielu inwestycji oraz nie zawiera pełnych informacji na temat ich geograficznej lokalizacji.

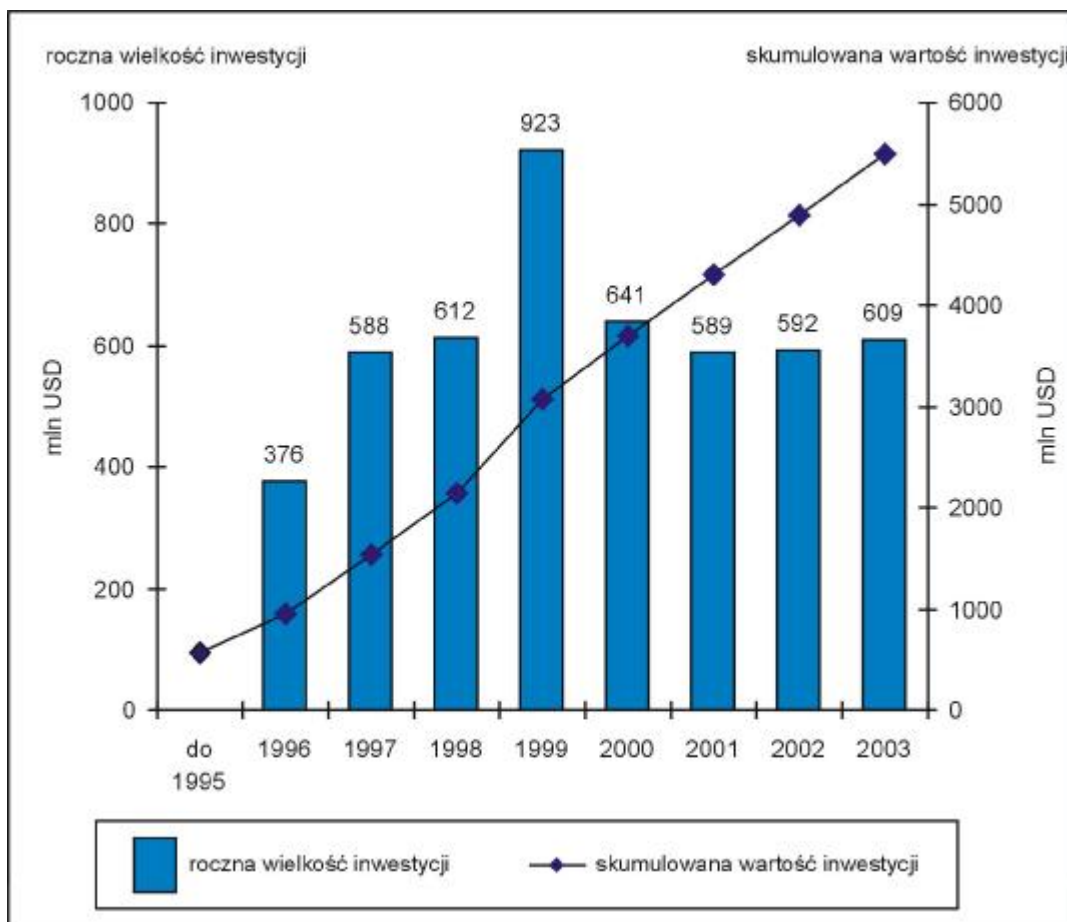
Opracowanie składa się z dziewięciu części. W pierwszej przedstawiono tendencje w zakresie napływu kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego w poszczególnych latach na tle całego kraju oraz ogólną charakterystykę struktury wielkościowej i branżowej inwestycji. W części drugiej omówiono szczegółowo inwestycje w przemyśle i budownictwie, handlu oraz poszczególnych rodzajach usług. Kolejne części raportu poświęcone są zatrudnieniu w firmach z udziałem zagranicznym, pochodzeniu kapitału według krajów, rozmieszczeniu inwestycji w regionie według powiatów oraz inwestycjom w nowe obiekty wybudowane od podstaw (*greenfield*). Osobno omówiono inwestycje znajdujące się w realizacji w pierwszej połowie 2004 roku i inwestycje planowane, przeprowadzono także krótką analizę czynników i barier atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Raport kończy syntetyczna prezentacja podstawowych prawidłowości dotyczących inwestycji zagranicznych na terenie Małopolski.

W raporcie zamiennie używane są określenia województwo małopolskie i Małopolska.

1 Wielkość i struktura inwestycji

Ogólna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych na terenie województwa małopolskiego do końca 2003 roku wyniosła w świetle przeprowadzonych badań 5496 mln USD. Według danych PAiIZ na województwo małopolskie przypada ponad 6% kapitału zagranicznego jaki napłynął do Polski w latach 1989-2003. Zdecydowanie większe nakłady miały miejsce w województwach mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

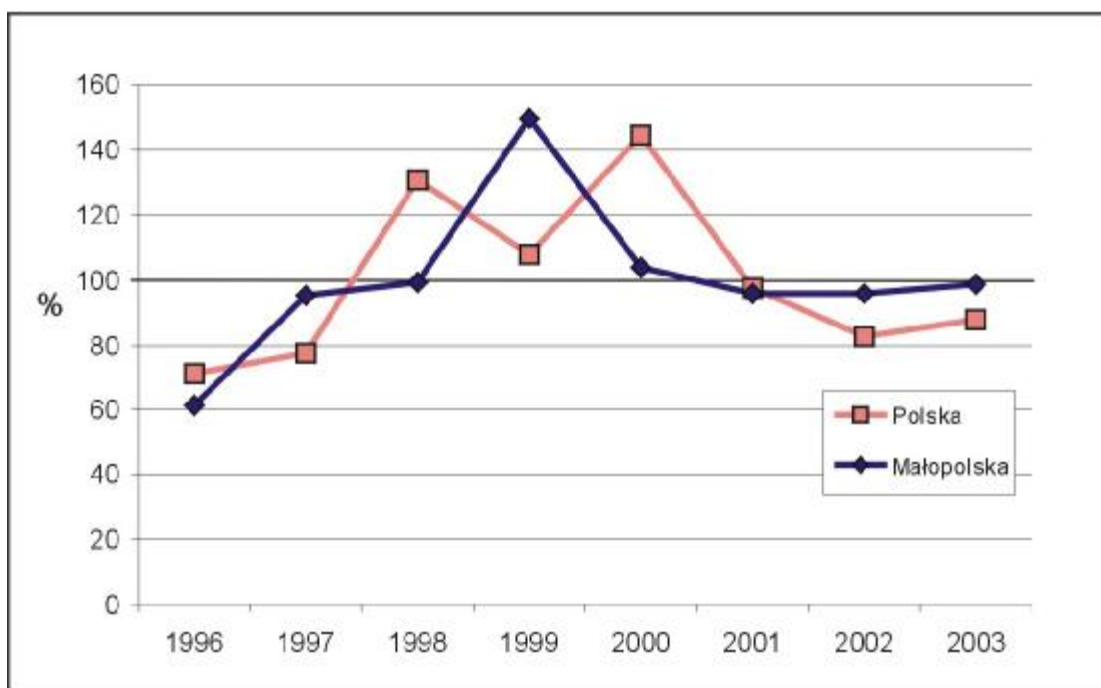
Wartość inwestycji zagranicznych na jednego mieszkańca województwa małopolskiego wynosi 1700 USD i jest nieco niższa od średniej krajowej. Stawia ona Małopolskę na siódmym miejscu w Polsce. Pozycja regionu pod względem wartości inwestycji zagranicznych jest jednak relatywnie wyższa od poziomu jego rozwoju gospodarczego mierzonego wartością Produktu Krajowego Brutto *per capita* (9 miejsce w kraju).

Rys. 1. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2003 roku

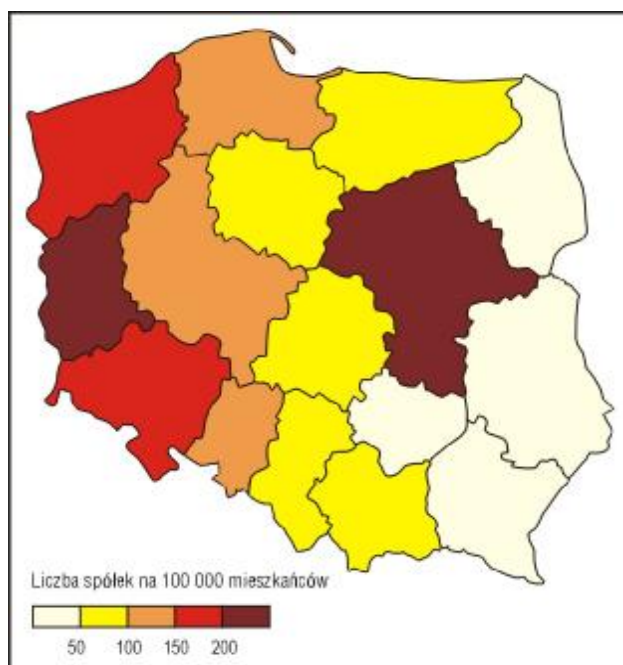
Wielkość napływu kapitału zagranicznego do województwa jest od 1997 roku stosunkowo ustabilizowana i wynosi między 588 a 641 mln USD rocznie (rys. 1). Wyjątek stanowi rok 1999, kiedy za sprawą prywatyzacji Banku Przemysłowo-Handlowego nakłady osiągnęły wartość 923 mln USD. W 2003 roku zagraniczne inwestycje bezpośrednie w regionie wyniosły co najmniej 609 mln USD i były o około 3% wyższe niż w latach 2001-2002.

Porównanie tendencji zmian wartości inwestycji w Małopolsce i w całym kraju w latach 1996-2003 pozwala stwierdzić, że wykazują one znaczne podobieństwo (rys. 2). Istotną różnicą jest to, że w województwie małopolskim największe nakłady miały miejsce w roku 1999, podczas gdy w całej Polsce szczyt inwestycji przypadł na lata 1998 i 2000. Na większą stabilność napływu kapitału z zagranicy do Małopolski wskazuje fakt, że w okresie 2001-2003 wartość inwestycji w całej Polsce obniżyła się w porównaniu z nakładami w latach 1998-2000 o 30%, podczas gdy w województwie małopolskim tylko o 16%. Zbliżanie się wartości inwestycji do średniej ośmioletniej jest szczególnie widoczne w ostatnich latach – w tym czasie następuje również coraz większa zbieżność trendów wojewódzkiego i ogólnopolskiego.

Rys. 2. Dynamika napływu kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego na tle Polski (100% oznacza średnią roczną wartość inwestycji w latach 1996-2003)

W końcu 2003 roku w województwie małopolskim zarejestrowanych było 2296 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. W przeliczeniu na 100 000 mieszkańców, liczba spółek zagranicznych jest znacznie niższa od średniej krajowej (odpowiednio 71 i 126). Wynika to głównie z zarejestrowania bardzo wielu firm w Warszawie oraz ich koncentracji w przygranicznych województwach zachodnich (rys. 3). Liczne są na terenie Małopolski oddziały przedsiębiorstw zagranicznych, których siedziby znajdują się w Warszawie i innych dużych miastach.

Rys. 3. Liczba spółek z kapitałem zagranicznym w Polsce na 100 000 mieszkańców w 2003 roku

Decydujące znaczenie dla pozycji Małopolski w sieci globalnych powiązań gospodarczych mają korporacje ponadnarodowe. Dziesięciu największych inwestorów jest źródłem 46% kapitału zagranicznego zaangażowanego w województwie małopolskim, dwudziestu skupia 62% całości inwestycji w regionie. W sumie 87 podmiotów zagranicznych zainwestowało po 10 mln USD lub więcej – łącznie przypada na nie 87% ogółu nakładów (zob. załącznik). Oprócz wielkich korporacji jest wśród nich kilka funduszy *venture capital*, w tym największe zarządzane przez Enterprise Investors.

Analiza przeprowadzona na potrzeby niniejszego opracowania objęła 691 firm z kapitałem zagranicznym. W 541 przedsiębiorstwach nakłady kapitałowe w Małopolsce wyniosły co najmniej 0,1 mln USD, a w 279 firmach 1 mln USD lub więcej. W gronie tym w 102 przedsiębiorstwach podmioty zagraniczne zainwestowały co najmniej 10 mln USD, a w 10 firmach powyżej 100 mln USD (tab. 1).

Tab. 1. Liczba firm z kapitałem zagranicznym w województwie małopolskim według wartości inwestycji w latach 1989-2003

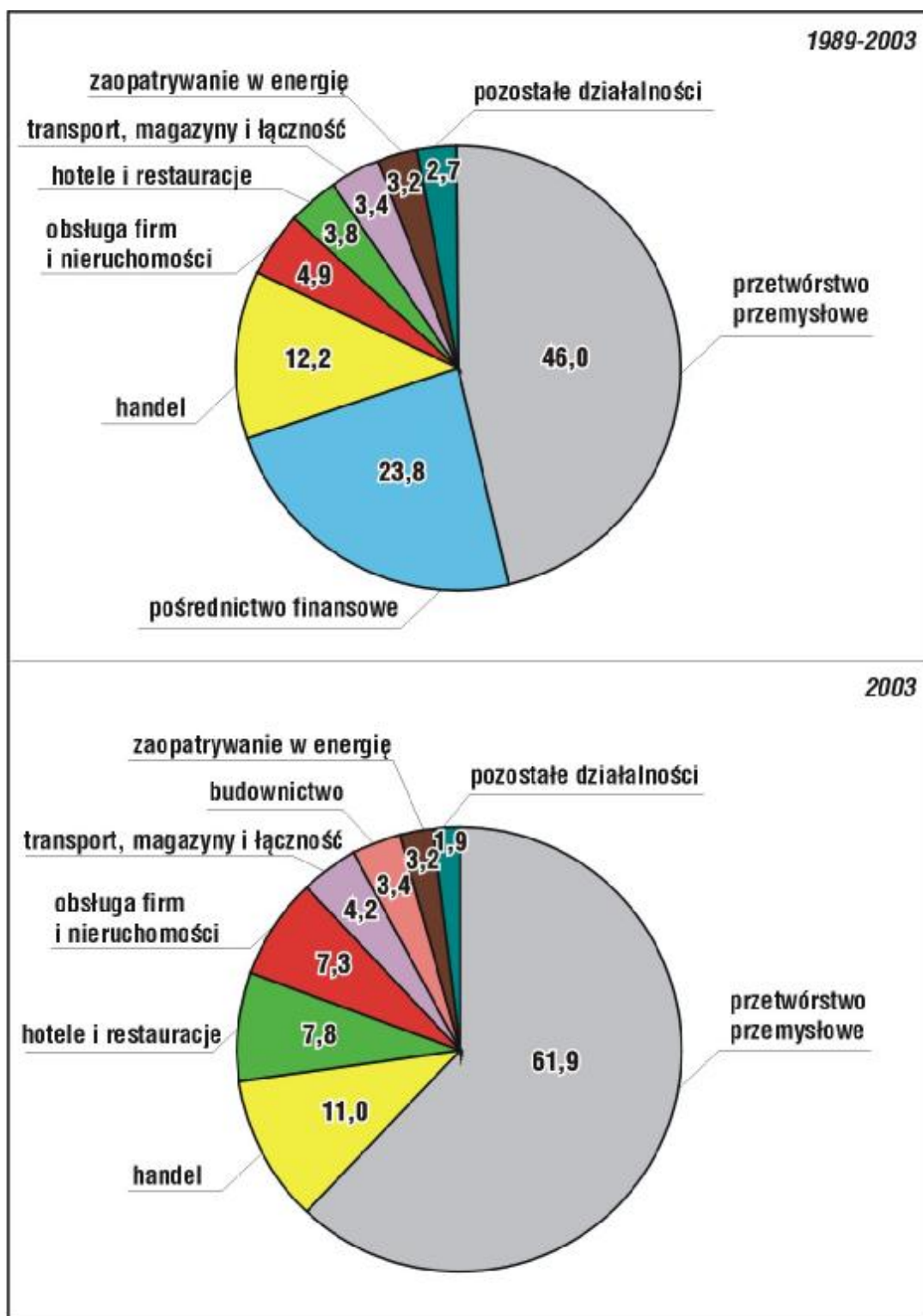
Wartość inwestycji w mln USD	Liczba firm	Skumulowana liczba firm
powyżej 100	10	10
50-99,9	10	20
20-49,9	36	56
10-19,9	46	102
5-9,9	38	140
1-4,9	139	279

Największe inwestycje miały miejsce w działalności przemysłowej – 2705 mln USD. Przypada na nią łącznie 49,2% całości inwestycji zrealizowanych w latach 1989-2003, w tym 46,0% pochłonęło przetwórstwo przemysłowe. W sektorze bankowym zainwestowano 1310 mln USD, a w handlu 670 mln USD. W sumie przemysł, pośrednictwo finansowe oraz handel skupiają aż 85% bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie (rys. 4).

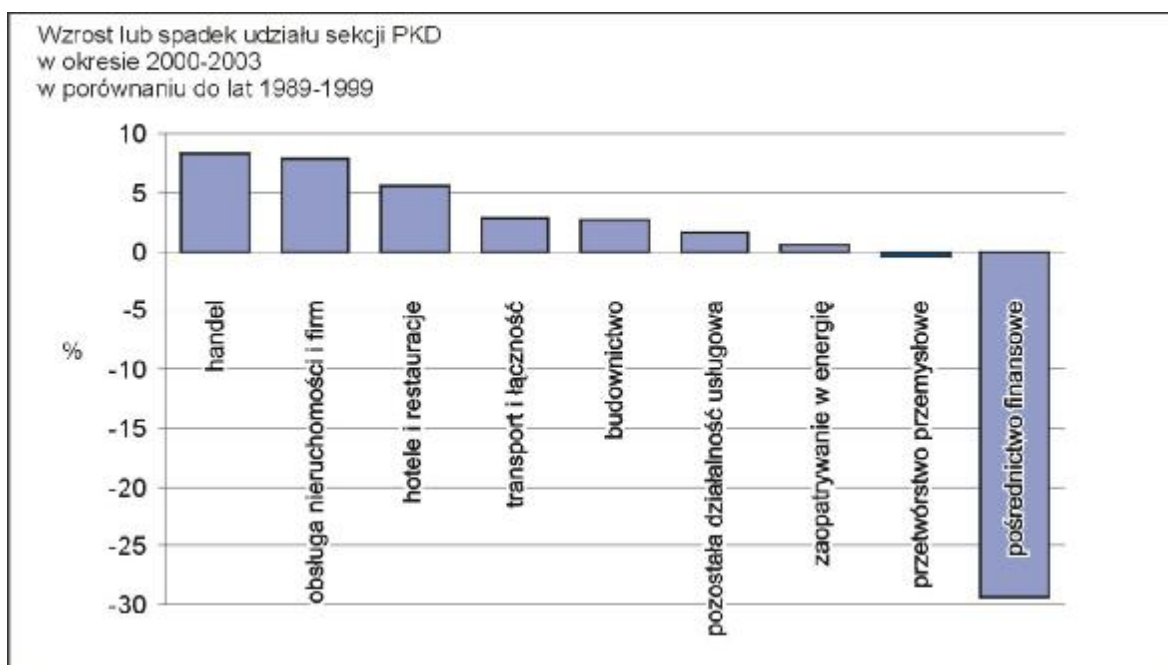
Analiza danych PAIiZ (*Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce 2004*) pozwala stwierdzić, że udział inwestycji w działalność przemysłową jest wyższy w województwie niż w całej Polsce (44,0%). Małopolskę charakteryzują ponadto relatywnie większe inwestycje w obsługę nieruchomości i firm (4,9% wobec 2,3% w całym kraju) oraz w hotele i restauracje (odpowiednio 3,8% i 1,2%). Podobne jest zaangażowanie w sektorze finansowym (23,8%) i działalność handlową (12,2%), znacząco mniejszą rolę niż w skali kraju odgrywają natomiast w regionie inwestycje w transport i łączność (3,4%) oraz budownictwo (1,6%).

Porównanie inwestycji zrealizowanych w województwie małopolskim w latach 1989-1999 i 2000-2003 pokazuje, że w obu okresach po połowie nakładów przypadało na działalność produkcyjną i pozaprodukcyjną, istotne zmiany zachodziły natomiast w strukturze tych ostatnich. W latach 2000-2003 napływ kapitału do obsługi nieruchomości i firm (9,3%) oraz hoteli i restauracji (6,9%) był kilkakrotnie wyższy niż do roku 1999 (1,3-1,4%). Podwojeniu uległo również zaangażowanie inwestorów zagranicznych w handlu (z 8 do 17%), skończyły się natomiast wielkie nakłady na pośrednictwo finansowe, którego udział w inwestycjach w Małopolsce zmalał z 37% do 7% (rys. 5).

W samym 2003 roku aż 62% inwestycji zagranicznych w regionie skupiło przetwórstwo przemysłowe. Wielkość nakładów w handlu (11%) uległa zdecydowanemu obniżeniu w porównaniu do lat 2001-2002, na wysokim poziomie utrzymał się natomiast napływ kapitału do działalności hotelarskiej oraz obsługi nieruchomości i firm (7-8%).

Rys. 4. Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim w latach 1989-2003 oraz w 2003 roku

Rys. 5. Zmiany udziału wybranych sekcji PKD w inwestycjach zagranicznych w województwie małopolskim w latach 1989-1999 i 2000-2003

Zmienia się także typ inwestycji realizowanych w Małopolsce. Ponad połowę nakładów stanowiły w 2003 roku inwestycje w firmach nabytych lub utworzonych przez inwestorów zagranicznych w latach wcześniejszych, około 30% kapitału pochłonęły obiekty budowane od podstaw (*greenfield*). Zwraca uwagę rosnące znaczenie przejęć firm prywatnych, których wartość przekroczyła w ubiegłym roku 100 mln USD. Nie sfinalizowano natomiast prywatyzacji żadnego dużego przedsiębiorstwa należącego do Skarbu Państwa.

2 Inwestycje według sekcji i działów PKD

Przetwórstwo przemysłowe i zaopatrywanie w energię

Połowa inwestycji zagranicznych zrealizowanych na terenie województwa małopolskiego skupia się w działalności przemysłowej. Sumaryczna wartość nakładów przekroczyła tu do końca 2003 roku 2700 mln USD, z czego 2530 mln USD przypada na przetwórstwo przemysłowe, a 170 mln USD na zaopatrywanie w energię. Struktura branżowa tych inwestycji jest mocno zróżnicowana. W siedmiu branżach zainwestowano ponad 150 mln USD – łącznie koncentrują one 84% inwestycji w przetwórstwie przemysłowym (tab. 2). Zdecydowanie wyróżniają się tu przemysł tytoniowy (21,3%) i spożywczy (20,6%), gdzie nakłady przekraczają 500 mln USD. Pozostałymi przemysłami o dużych inwestycjach są produkcja chemiczna (11,9%), wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych (8,6%), metalowych wyrobów gotowych (7,9%), działalność wydawnicza i poligraficzna (7,4%) oraz wytwarzanie pojazdów mechanicznych (6,1%).

Tab. 2. Struktura inwestycji zagranicznych w przemysł i budownictwo według sekcji i działów PKD w latach 1989-2003

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
C,D,E	Przemysł	2705,1	100,0	49,2
D	Przetwórstwo przemysłowe	2530,1	100,0	46,0
16	produkcja wyrobów tytoniowych	537,8	21,3	9,8
15	produkcja artykułów spożywczych i napojów	521,7	20,6	9,5
24	produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	301,5	11,9	5,5
26	produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	216,5	8,6	3,9
28	produkcja metalowych wyrobów gotowych	199,3	7,9	3,6
22	działalność wydawnicza i poligrafia	188,0	7,4	3,4
34	produkcja pojazdów mechanicznych	155,3	6,1	2,8
31	produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	108,5	4,3	2,0
21	produkcja papieru i wyrobów z papieru	97,1	3,8	1,8
25	produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	51,2	2,0	0,9
30	produkcja maszyn biurowych i komputerów	43,8	1,7	0,8
27	produkcja metali	41,2	1,6	0,7
37	zagospodarowanie odpadów	17,4	0,7	0,3
18	produkcja odzieży	12,6	0,5	0,2
29	produkcja maszyn i urządzeń	12,4	0,5	0,2
36	produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	11,7	0,5	0,2
20	produkcja drewna i wyrobów z drewna	5,1	0,2	0,1
E	Zaopatrywanie w wodę, energię i gaz	173,5	100,0	3,2
C	Górnictwo i kopalnictwo	1,5	100,0	0,0
F	Budownictwo	88,9	100,0	1,6

Małopolskę w porównaniu z inwestycjami zagranicznymi w całej Polsce wyróżniają przede wszystkim duże inwestycje w wytwarzanie wyrobów tytoniowych, chemicznych, metalowych oraz w poligrafię i działalność wydawniczą. Stosunkowo mniejsze znaczenie niż w całym kraju ma zaangażowanie podmiotów zagranicznych w produkcję papierniczą, wyrobów z drewna, wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych, mebli, aparatury elektrycznej, maszyn i urządzeń, a także – pomimo zwiększenia w ostatnich latach – w wytwarzanie pojazdów mechanicznych.

Produkcja wyrobów tytoniowych

Największym inwestorem przemysłowym w Małopolsce i jednym z największych w kraju pozostaje od 1996 r. amerykański koncern Philip Morris. W ubiegłym roku zakończony został siedmioletni program inwestycyjny obejmujący gruntowną modernizację dawnych Zakładów Przemysłu Tytoniowego w Krakowie-Czyżynach. Łączne nakłady Philip Morris na zakup akcji i modernizację krakowskiego zakładu sięgają 500 mln USD.

Średniej wielkości wytwórnia papierosów Scandinavian Tobacco wybudowana została w Jaworniku koło Myślenic. Głównym inwestorem jest tu duński House of Prince.

Produkcja artykułów spożywczych i napojów

Ponad 520 mln USD pochłonęły na terenie województwa małopolskiego zagraniczne inwestycje w przemyśle spożywczym, w czym największy udział (70%) miały nakłady na wytwarzanie napojów. Miejscem największych inwestycji był browar Okocim w Brzesku, gdzie w 2003 r. kontynuowano przedsięwzięcia modernizacyjne. Carlsberg dokupił ponadto pakiet akcji Okocimia od niemieckiego Bitburgera, łączne nakłady duńskiego koncernu sięgają w ten sposób 145 mln USD. Produkcji piwa nie prowadzi już dawny filialny browar w Krakowie.

Około 100 mln USD zainwestowała w Staniątkach koło Niepołomic (pow. wielicki) amerykańska Coca Cola w uruchomioną w 1994 r. i rozbudowaną w latach późniejszych rozlewnię napojów gazowanych. W 2003 r. polska grupa Maspex sprzedała Coca Coli rozlewnię naturalnej wody mineralnej Multivita w Tyliczu (pow. nowosądecki).

Inną dużą wytwórnią wody w regionie jest zakład Eden Springs w Czatkowicach koło Krzeszowic (pow. krakowski), w który izraelscy udziałowcy zainwestowali około 20 mln USD. Właścicielem Destylarni Polmos w Krakowie jest od 2002 r. spółka Belvedere z kapitałem francuskim.

Istotną rolę odgrywają zagraniczni inwestorzy w fabrykach wyrobów cukierniczych. Od 1993 r. zakłady w Skawinie należą do niemieckiego Bahlsena, który realizuje tam kolejne inwestycje modernizacyjne i zwiększa zdolności produkcyjne (łącznie nakłady około 60 mln USD). Od 1999 r. firma podzielona jest na spółki Lajkonik Snacks (słone przekąski) i Bahlsen Sweet (pieczywo cukiernicze). Produkcję kawy zbożowej przejęła firma Biogran (niemiecki inwestor Kord). Nową inwestycją typu *greenfield* jest otwarty w 2003 r. zakład konfekcjonowania pieczywa cukierniczego Bahlsen Sweet w Jaworniku koło Myślenic. Spółka cukiernicza Wawel, w której 49% akcji należy do szwajcarskiej grupy Hosta Schokolade (Hermann Opferkuch), zakupiła w ubiegłym roku teren pod nową fabrykę w Dobczycach, dokąd zamierza przenieść produkcję z centrum Krakowa. Wytwarzaniem pieczywa cukierniczego zajmuje się ponadto Wendeln (dawniej Dahli Kuchen) w Chrzanowie, a orzeszków solonych inna niemiecka firma Felix w Niedźwiedziu koło Słomnik (pow. krakowski). Przez kilka lat do kontrolowanego przez Francuzów Agrosu należały Zakłady Przemysłu Cukierniczego Skawa w Wadowicach, odkupione później przez lokalną spółkę. Dawna sieć piekarni Fleury Michon (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, Zakopane) należy dziś do szwajcarskiej firmy Hiestand (Flerynka). W Krakowie usytuowana jest niemiecka wytwórnia polepszaczy do pieczywa Uldo-P.

Zakłady Mięstar w Tarnowie stały się częścią największego polskiego producenta wyrobów mięsnych – spółki Sokołów, której właścicielami są firmy z Finlandii, Szwecji i Niemiec. W Olkuszu działa polsko-niemiecka wytwórnia wędlin Baso, w Dobczycach nowa fabryka uszlachetniania pierza Euro Comfort z kapitałem japońskim, a w Wielkanocy (pow. miechowski) zakład utylizacji odpadów poubojowych spółki Saria, której udziałowcem jest niemiecki Rethmann. Wytwarzaniem tłuszczu roślinnych zajmowała się w przeszłości fabryka Unilevera w Trzebini, skąd produkcja przeniesiona została do bliźniaczego zakładu w Katowicach.

Do średniej wielkości producentów artykułów spożywczych z kapitałem zagranicznym należą ponadto m.in. włoska palarnia kawy Segafredo Zanetti w Bochni (dawniej Cafe Mag), wytwórnia herbaty Teekane w Krakowie oraz Christ, producent komunikantów z Wieliczki.

Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych

Okolo 300 mln USD zainwestowane zostało w przemysł chemiczny. Szczególne znaczenie ma tu zaangażowanie chorwackiej Plivy, której inwestycje w Zakładach Farmaceutycznych w Krakowie mają z nich uczynić główną fabrykę koncernu w tej części

Europy. Dotychczasowe nakłady ponad 180 mln USD stawiają ją na drugim miejscu wśród zagranicznych inwestorów produkcyjnych w Małopolsce. Znacznie mniejsze wytwórnie leków uruchomiły w Krakowie włoska firma Molteni Farmaceutici i brytyjska Farmina.

W 2003 r. British Oxygen Corporation (BOC) przejęła wytwórnię gazów technicznych amerykańskiej firmy Praxair w Polsce, w tym duży zakład w Oświęcimiu. Francuski Air Liquide (Alpol) buduje nową instalację produkcji gazów dla potrzeb huty w Krakowie. W Krakowie znajduje się ponadto siedziba niemieckiego producenta gazów Linde, który w 1993 r. nabył przedsiębiorstwo Polgaz z zakładami w kilku miastach Polski południowo-wschodniej, m.in. w Tarnowie. W 2003 r. firma rozpoczęła w Krakowie budowę nowego biurowca i centrum technologiczno-szkoleniowego. Inwestycje producentów gazów pochłonęły jak dotąd w regionie około 100 mln USD.

Dosyć liczne są w Małopolsce średniej wielkości wytwórnie kosmetyków i środków czyszczących posiadające zagranicznych udziałowców, m.in. Fabryka Chemii Gospodarczej Gold Drop w Limanowej, Henkel-Ecolab i Frutaroma w Krakowie oraz Scandia Cosmetics w Niepołomicach.

Produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych

Zagraniczni przedsiębiorcy zainwestowali w Małopolsce ponad 215 mln USD w kilkanaście dużych i średnich oraz liczne mniejsze zakłady produkujące materiały budowlane i wyroby ze szkła. Największą inwestycją w tej branży, a zarazem jedną z najbardziej nieudanych w całym małopolskim przemyśle, pozostaje przejęcie w 1997 r. Cementowni Nowa Huta przez turecką firmę Rumeli. Ogniotrwały cement glinowy wytwarzają zakłady Górka Cement w Trzebini (pow. chrzanowski), kupione przez włoską firmę Mapei. Do czołowych producentów w swojej branży należy spółka Vesuvius Skawina Materiały Ogniotrwałe kontrolowana przez brytyjski koncern Cookson.

Wiodącym producentem dachówek ceramicznych i cegieł w południowo-wschodniej Polsce stał się holding Biegonice kontrolowany przez belgijskie firmy Vandersanden i Ploegsteert. Należą do niego także dwie krakowskie firmy ceramiczne Biegonice-Kraków i Biegonice-Zesławice (z filią w Myślenicach). Nowosądecki zakład został w 2004 r. sprzedany austriackiej firmie Wienerberger. Inna austriacka firma Leier realizuje inwestycje modernizacyjne w przejętych przed kilku laty Tarnowskich Zakładach Ceramiki Budowlanej w Woli Rzędzińskiej. W Olkuszu funkcjonuje wybudowana przed kilku laty fabryka dachówek cementowych powlekanych akrylem belgijsko-brytyjskiej firmy Euronit.

Brytyjski Tarmac kontynuował w 2003 r. rozbudowę fabryki betonowej kostki brukowej Libet w Libiążu (pow. chrzanowski), będącej obecnie jednym z największych producentów w południowej Polsce. W Krakowie zlokalizowana jest wytwórnia posadzek przemysłowych Megachemi Technologie Polimerowe, przejęta przez amerykański fundusz Riverside. W stolicy województwa działają również wytwórnie masy betonowej (betonu towarowego) głównych producentów cementu w Polsce – Dyckerhoff, Lafarge (spółka Contractor), Readymix, Góraźdze Beton (należąca do Heidelberger Zement-CBR) oraz kilka innych firm zagranicznych, np. Th-Beton, General Beton. Firmy te posiadają również wytwórnie betonu m.in. w Myślenicach, Nowym Targu, Piaskach koło Starego Sącza, Tarnowie, Dębnie (pow. brzeski), Skawinie, Czernichowie (pow. krakowski), Oświęcimiu i Chrzanowie.

Francuski koncern Saint Gobain zaangażował się w produkcję mat z włókien szklanych w Gorlicach (firma Velimat), a w Jaroszowcu (pow. olkuski) i Niepołomicach (pow. wielicki) w wytwarzanie termoizolacyjnych szyb zespolonych (spółka Glaspol). W Krakowie nową wytwórnię szyb posiada od kilku lat brytyjski Pilkington.

Produkcja metalowych wyrobów gotowych (bez maszyn i urządzeń)

W województwie małopolskim skupia się duża część krajowej produkcji opakowań metalowych. Ponad 100 mln USD zainwestował w nią w regionie amerykański F&P Holding, właściciel spółki Can Pack. Rozbudowie podlegają zakłady Can Packu w Brzesku, dostarczające aluminiowe puszki do napojów, zamknięcia koronowe do butelek i wieczka łatwootwieralne do konserw. Zarząd spółki, posiadającej również fabryki w Bydgoszczy i Dębicy, znajduje się w Krakowie, ograniczona została natomiast produkcja w krakowskim zakładzie (dawny Artigraph). W nowej fabryce australijskiej Amcor White Cap (dawniej niemiecki Schmalbach Lubeca z grupy VIAG) w Niepołomicach (pow. wielicki) wytwarzane są wieczka *twist-off*, do 1999 r. produkowane w Krakowie.

Do dużych nowych zakładów wytwarzających inne gotowe wyroby metalowe (bez maszyn i urządzeń) należą Ocynkownia Śląsk, wybudowana w 2000 r. w Chrzanowie przez niemiecką firmę Seppeler, oraz fińska fabryka pokryć dachowych Rautaruukki w Olkuszu. Do nowego zakładu w Niepołomicach przeniosła się przed kilku laty z Mnikowa niemiecka firma HMS (Stagrid Stapelmann) produkująca kraty pomostowe i podestowe. Znaczne ograniczenie produkcji nastąpiło w 2003 r. w wytwórni konstrukcji stalowych Saxon International Building Systems w Woli Filipowskiej koło Krzeszowic

(pow. krakowski). Systemy zamknięć do drzwi produkuje fabryka firmy Kemaz uruchomiona w 2001 r. na terenie strefy ekonomicznej w Krakowie-Czyżynach, gdzie inwestorem jest niemiecki Pfaffenhain. Zlikwidowana została natomiast spółka Narzędzia Stanley w Sułkowicach (pow. myślenicki).

Działalność wydawnicza i poligraficzna

W żadnej innej działalności produkcyjnej, poza przemysłem tytoniowym, województwo nie odgrywa w zakresie inwestycji zagranicznych w Polsce tak dużej roli jak w poligrafii i działalności wydawniczej. W Krakowie funkcjonują cztery wielkie nowoczesne drukarnie firm zagranicznych, wśród których dwie należą do największych inwestycji w tej branży w kraju. W druku kolorowych czasopism i książek telefonicznych, w znacznej części na eksport, specjalizuje się amerykańska firma Donnelley, która najpierw w 1994 r. uruchomiła drukarnię w dzielnicy Podgórze, a w 2001 r. następny zakład na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Krakowie-Nowej Hucie (łącznie nakłady około 110 mln USD).

Do niemieckiego koncernu Passauer Neue Presse należą dwie drukarnie prasowe: Drukpress i Centrum Prasowo-Poligraficzne. Koncern ten zajmuje dominującą pozycję na polskim rynku prasy codziennej, jest właścicielem Gazety Krakowskiej i mniejszościowym akcjonariuszem Wydawnictwa Jagiellonia (Dziennik Polski). W Krakowie funkcjonuje również firma Eurodruk prowadząca druk i oprawę książek i czasopism.

W Stanisławicach koło Kłaja (pow. wielicki) austriacka firma Alfred Wall wybudowała w 1997 r. zakład drukowanych opakowań tekturowych do papierosów Wall MM Gravure. Obecnie połowa udziałów w spółce należy do amerykańskiej grupy Mead Westvaco, która stała się również mniejszościowym udziałowcem firmy austriackiej.

Produkcja pojazdów mechanicznych

Województwo małopolskie nie wyróżniało się do niedawna w kraju w zakresie produkcji motoryzacyjnej. Pierwszą średniej wielkości inwestycją był zakład wycieraczek Valeo w Zielonkach pod Krakowem. Następnie francuski koncern wybudował w Skawinie nowe wytwórnie samochodowych systemów chłodniczych (2001 r.) oraz wycieraczek (2003 r.). Przy zjeździe z autostrady w Chrzanowie powstaje obecnie fabryka systemów oświetleniowych. Łączne nakłady Valeo przekroczyły już 100 mln USD.

Spółka *joint venture* japońskiej firmy Tokai Rubber Industries (grupa Sumitomo Electric) z Fabryką Taśm Transporterowych Stomil uruchomiła w Wolbromiu wytwórnię

metalowo-gumowych poduszek tłumiących drgania silników samochodowych i elementów układu zawieszenia (ponad 30 mln USD). Znacznie dłuższą historię ma Wytwórnia Silników Wysokoprężnych Andoria w Andrychowie (pow. wadowicki), należąca od 1996 r. do koreańskiego koncernu Daewoo.

Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej

Największą zagraniczną inwestycją w przemyśle maszyn i aparatury elektrycznej jest zaangażowanie niemieckiej firmy SGL Carbon w produkcję elektrod węglowych i grafitowych w Nowym Sączu-Biegonicach (ponad 70 mln USD). Bardzo dużym zakładem jest Fabryka Silników Elektrycznych Tamel w Tarnowie, należąca obecnie do zarejestrowanej w Singapurze grupy Lindeteves-Jacoberg, która przejęła produkcję silników od brytyjskiej Invensys (wcześniej BTR).

W 1998 r. francuski Schneider Electric uruchomił w Bukowni (pow. olkuski) fabrykę wyłączników niskiego napięcia, w ubiegłym roku zakończył drugi etap jej rozbudowy.

Produkcja metali

Do 2003 r. zagraniczne inwestycje w zakresie podstawowego przetwórstwa metali w Małopolsce skupiały się na produkcji wyrobów z aluminium. Krajowym liderem w wytwarzaniu kształtowników, rur, prętów i folii aluminiowej są Zakłady Metali Lekkich Kęty (pow. oświęcimski), gdzie mniejszościowymi akcjonariuszami były do 2002 r. fundusze Enterprise Investors oraz Credit Suisse First Boston. Norweski koncern Norsk Hydro z Norwegii wybudował w 1996 r. tłocznnię profili dla budownictwa i elektroniki w Chrzanowie, proszek aluminium dostarcza natomiast spółka *joint venture* Benda Lutz z Zakładami Metalurgicznymi Skawina (pow. krakowski).

W końcu ubiegłego roku brytyjski koncern LNM zakończył z sukcesem negocjacje na temat zakupu większościowego pakietu akcji Polskich Hut Stali, w tym Huty im. T. Sendzimira w Krakowie. Finalizacja umowy sprzedaży nastąpiła w marcu 2004 r., w jej wyniku powstała spółka Ispat Polska Stal.

Produkcja pozostałych wyrobów

W 2003 r. amerykański koncern Kimberly-Clark kupił za ponad 50 mln USD największą fabrykę chusteczek higienicznych i papieru toaletowego w Polsce – International Paper Klucze (pow. olkuski). Stanowiło to największą pojedynczą inwestycję podmiotu zagranicznego w Małopolsce w ubiegłym roku. Nowy właściciel przystąpił do

rozbudowy zakładu, m.in. budowy nowej linii do wytwarzania papieru toaletowego. W Chełmku działa producent opakowań z tektury falistej VG Polska, w Krakowie wytwarzaniem kopert zajmuje się spółka Eurokoperty (niemiecki Pflueger).

Właścicielem spółki Optimus IC, specjalizującej się w wytwarzaniu kas fiskalnych, stał się w ubiegłym roku BRE Bank, kontrolowany przez niemiecki Commerzbank. Amerykański Merrill Lynch, a później zarejestrowana w Luksemburgu grupa ITI, były w przeszłości akcjonariuszami nowosądeckiego Optimusa, będącego drugim w Polsce producentem komputerów (*Teleinfo 500*, 2004). Urządzenia do komputerowej rejestracji czasu pracy i inne przyrządy elektroniczne produkuje w Krakowie firma HSK Data, przejęta przed kilku laty przez inwestora marokańskiego.

W zakresie produkcji maszyn i urządzeń wyróżnia się duży producent termostatycznych zaworów grzejnikowych z kapitałem amerykańskim Valvex w Jordanowie (pow. suski), mniejszy zakład montażu armatury grzewczej zlokalizował w Wieliczce austriacki Herz.

Do czołowych producentów płyt styropianowych na południu Polski należą austriacka spółka Austrotherm w Oświęcimiu, szwajcarski Swisspor w Chrzanowie i Termo Organika w Krakowie, należąca do irlandzkiego koncernu CRH. Okna z PCV wytwarzane są przez szwajcarski Thermoplast w Libiążu (pow. chrzanowski) i niemiecki Dresdner Fensterbau w Niepołomicach (pow. wielicki), profile okienne przez brytyjską spółkę LB Profile w Chrzanowie. W Niepołomicach zlokalizowany jest również zakład produkcji granulatu i wyrobów z tworzyw sztucznych Marseille-Polen. W nowej fabryce w Skawinie rury z polipropylenu i polietylenu wytwarza włoska Valsir. Folie wielowarstwowe oraz kubeczki jogurtowe dostarcza szwajcarska Alma z Chełmka (pow. oświęcimski), wyprowadził się natomiast z tego miasta do Siemianowic Śl. fiński Huhtamaki. Właścicielem największej krajowej wytwórni prezerwatyw Unimil w Dobczycach (pow. myślenicki) jest niemiecka firma Condomi.

Nie mniej liczne niż wytwórnie wyrobów z tworzyw sztucznych są w regionie zakłady odzieżowe z udziałem zagranicznym. Charakteryzują je zazwyczaj inwestycje o niezbyt dużej wartości, znacznie większa jest natomiast ich rola na rynku pracy. Największym producentem odzieży w regionie jest notowana na warszawskiej giełdzie Vistula z Krakowa, posiadająca mniejszościowych akcjonariuszy holendersko-greckich. Producentem odzieży skórzanej z kapitałem włoskim jest w Krakowie spółka De'Medici. Pod względem zatrudnienia wyróżniają się ponadto zagraniczne zakłady odzieżowe w Nowym Sączu i Rabie Wyżnej (pow. nowotarski).

Dużym przedsiębiorstwem jest zajmujący się przerobem żużla z Huty im. T. Sendzimira w Krakowie Slag Recycling, w który zainwestowała grupa amerykańskich i brytyjskich funduszy inwestycyjnych. Przetwarzaniem złomu metali kolorowych zajmuje się Lio z Krakowa, centrum recyklingu w Wojniczu (pow. tarnowski) należy do spółki Kobe, wchodzącej w skład grupy Can Pack.

Montażem i malowaniem rowerów i sprzętu rekreacyjnego zajmuje się firma Ital-Bike w Nowym Targu, części do rowerów wytwarza kolejna firma z kapitałem włoskim Iscaselle w Chełmku (pow. oświęcimski). Produkcję mebli prowadzą m.in. francuski zakład Vobois w Jordanowie (pow. suski) i niemiecki Oster w Suchej Beskidzkiej, zabawki z drewna wytwarza Krakpol, a lady, blaty i parapety Aquaform w Krakowie. Płyty klejone dostarcza na rynek włoska firma Texpol z Bochni, drewniane okna i drzwi m.in. firma Kamm-Baumelemente z Woli Batorskiej koło Niepołomic (pow. wielicki). Przedsiębiorstwo Zagraniczne Alpha w Krakowie (z filiami w Międzyrzeczu Górnym, Jaworzu i Zgierzu) charakteryzuje szeroki profil produkcyjny obejmujący zamki błyskawiczne, wyroby z tworzyw sztucznych, odzież, maszyny i odlewy. Należy ono do największych w kraju dawnych firm polonijnych, funkcjonuje od 1976 r. Duże żwirownie w Jagnówce w powiecie brzeskim posiadają francuski Lafarge i brytyjski Readymix.

Zaopatrywanie w energię

Pierwszym polskim producentem energii elektrycznej i ciepłej sprzedanym inwestorowi zagranicznemu stała się w 1998 r. Elektrociepłownia Kraków. Nabywcą był francuski koncern państwowy Electricité de France, którego sumaryczne nakłady na zakup akcji i późniejszą modernizację elektrociepłowni przekroczyły do chwili obecnej 120 mln USD. W 2003 roku zmodernizowane zostały m.in. elektrofiltry.

Od 2002 r. właścicielem Elektrowni Skawina jest amerykański koncern energetyczny PSEG Global, który w ubiegłym roku nabył dalsze akcje. Wartość jego dotychczasowych inwestycji wynosi około 52 mln USD.

Budownictwo

Od końca lat 90. ubiegłego wieku wzrasta w Małopolsce zaangażowanie inwestorów zagranicznych w budownictwie. Jest to element szerszego procesu koncentracji kapitałowej wśród przedsiębiorstw budowlanych w Polsce. Na koniec 2003 r. wartość zagranicznego kapitału zainwestowanego w małopolskie przedsiębiorstwa budowlane wynosiła 89 mln USD czyli 1,6% ogółu inwestycji w regionie.

Największe nakłady poniosła hiszpańska grupa Ferrovial. W 2000 r. kupiła ona grupę Budimex, w skład której wchodził m.in. Mostostal Kraków. Krakowskie przedsiębiorstwo, posiadające liczne spółki zależne nie tylko w Krakowie, ale m.in. w Oświęcimiu, zostało głównym wykonawcą Budimexu na południową Polskę. W Krakowie utworzono również spółkę Sprzęt Transport, która przejęła sprzęt przedsiębiorstw należących do Budimexu.

W 1993 r. akcjonariuszem Hydrotrestu został Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości, który następnie sprzedał krakowską firmę kieleckiemu Exbudowi. W 2000 r. Exbud przejęty został przez szwedzką grupę Skanska, w skład której wszedł w ten sposób również Hydrotrest.

Inwestorem strategicznym w Krakowskim Przedsiębiorstwie Robót Drogowych, posiadającym swoje oddziały m.in. w Tarnowie i Wadowicach, jest od 1999 r. portugalska Mota Companhia. Każdy z wymienionych wyżej inwestorów zainwestował w regionie co najmniej kilkanaście milionów USD.

Krakowskie Przedsiębiorstwo Instalacji Sanitarnych Cracovia jest jednym z oddziałów niemieckiej firmy Hochtief. Większościowy pakiet akcji Instalacji Kraków posiada NFI Jupiter, kontrolowany przez inwestorów włoskich. Inwestorem strategicznym notowanej na warszawskiej giełdzie krakowskiej spółki Naftobudowa jest Polimex-Cekop, posiadający udziałowców amerykańskich. W Krakowie mają także swoje siedziby niemiecka firma budowlana Re-Bau i austriacka Stalco-Industries, znajduje się tu również jeden z oddziałów kieleckiej spółki Mitex, której właścicielem jest francuski Eiffage Construction.

Na terenie województwa działają ponadto deweloperzy z udziałem kapitału zagranicznego, np. holenderski ING Real Estate i Skanska-Rezydencje. W przypadku budowanych przez nich domów i mieszkań nie mamy jednak do czynienia z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi, właścicielami wznoszonych nieruchomości są bowiem ich późniejsi użytkownicy.

Handel

Wielkość zagranicznych inwestycji handlowych w Małopolsce w latach 2000-2003 znacząco wzrosła w porównaniu z okresem 1989-1999. Sumaryczna wartość nakładów zrealizowanych w handlu do końca 1999 r. wynosiła 260 mln USD, podczas gdy w kolejnych czterech latach zainwestowano tu ponad 400 mln USD. Łącznie kapitał jaki napłynął do handlu do końca 2003 r. stanowił 12,2% ogółu inwestycji w województwie.

W samym 2003 r. stosunkowo niewielkie w porównaniu do lat wcześniejszych były inwestycje w budowę hipermarketów. Największym nowo otwartym sklepem był niemiecki Lidl w Krakowie, rozpoczęto budowę hipermarketu Kaufland (spółka TAL & Management). Aktywność inwestycyjna przejawiała się głównie w budowie supermarketów i sklepów dyskontowych.

Dużą rolę zaczynają odgrywać w handlu przejęcia. W grudniu 2003 roku fundusze *venture capital* Enterprise Investors nabyły od brytyjskiego Kingfishera sieć sklepów z artykułami budowlanymi Nomi. Kilka miesięcy później doszło do przejęcia centrów handlowych niemieckiego koncernu Metro przez amerykańską firmę Apollo-Rida.

Tab. 3. Struktura inwestycji zagranicznych w działalność handlową według sekcji i działów PKD w latach 1989-2003

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
G	handel ogółem	668,1	100,0	12,2
52	handel detaliczny	400,3	59,9	7,3
51	handel hurtowy	138,4	20,7	2,5
50	sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	129,4	19,4	2,4

Ogólnie rzecz biorąc około 60% nakładów w handlu w województwie małopolskim przypada na handel detaliczny, a po 20% na handel hurtowy i detaliczną sprzedaż paliw (tab. 3).

Kraków, obok Warszawy i Poznania, należy do miast o największej koncentracji sklepów wielkopowierzchniowych mierzonej powierzchnią sprzedaży na 1 mieszkańca (*Kraków. Powierzchnia handlowa 2004*). Do końca 2003 r. powstały w regionie 23 hipermarkety zbudowane przez firmy z kapitałem zagranicznym, z tego 19 w Krakowie, 2 w Tarnowie oraz po 1 w Nowym Sączu i Olkuszu. Największym centrum handlowym pozostaje M1 w Krakowie-Nowej Hucie uruchomione kosztem w 2001 r. przez niemiecki koncern Metro (tab. 4). Duże hipermarkety z przewagą sprzedaży żywności należą do francuskich grup Carrefour i Casino (Géant), brytyjskiego Tesco (dwa, w tym dawny Hit),

niewiele mniejsze sklepy do holenderskiego Aholda (Hypernova) i francuskiego Auchana (Elea). Jedyną wielką siecią obecną w Polsce nie posiadającą hipermarketu na terenie Krakowa jest francuski Leclerc.

Tab. 4. Powierzchnia największych centrów handlowych wybudowanych przez inwestorów zagranicznych w Małopolsce

Nazwa	Miejscowość	Powierzchnia sprzedaży w m ²	Rok uruchomienia
Centrum Handlowe M1	Kraków	52000	2001
Plaza	Kraków	20000	2001
Makro	Kraków	12000	1995
Selgros	Kraków	12000	2002
Tesco	Kraków	12000	2000
Carrefour – Zakopiańska	Kraków	11200	1998
Géant	Kraków	10000	1997
Ikea	Kraków	9500	1998
Castorama	Kraków	7850	1998
Carrefour – Czyżyny	Kraków	7800	2002
Real	Nowy Sącz	7000	1999
Hypernova	Tarnów	6500	2000

Do sklepów z artykułami budowlanymi, ogrodowymi i wyposażenia mieszkań należą Praktiker i OBI (odpowiednio niemieckie Metro i Tengelmann), Castorama i Nomi (brytyjski Kingfisher). W stolicy województwa działają również wyspecjalizowane hipermarkety meblowe (Ikea, Abra), sprzętu RTV (Media Markt), odzieży (Adler) oraz artykułów wyposażenia biur Office Centre (amerykański Retail Investment Concepts). Sklepy Abry, krakowskiej firmy przejętej w 1998 r. przez inwestora z RPA, znajdują się ponadto w Nowym Sączu, Nowym Targu, Tarnowie i Gorlicach, a Nomi w Tarnowie i Nowym Sączu.

Odpowiedzią na duże nasycenie rynku sklepami wielkopowierzchniowymi (powyżej 2500 m²) jest postępująca ekspansja sieci supermarketów i sklepów dyskontowych. Największą liczbę placówek dyskontowych posiada sieć Biedronka (38), należąca do portugalskiej firmy Jeronimo Martins, liczne są sklepy Żabka (34), będące wspólnym przedsięwzięciem amerykańskiego funduszu inwestycyjnego AIG i polskiej firmy Elektromis. Na małopolskim rynku są również obecne sieci sklepów dyskontowych Plus niemieckiej firmy Tengelmann (14), supermarketów Albert holenderskiej grupy Ahold (13), austriackich Julius Meinl (5) i niemieckich Lidl (3) oraz należących do Tesco sklepów Savia (10) i sklepów PHS (32). W Tarnowie znajdują się sklepy sieci Stokrotka rozwijanej przez giełdową spółkę Eldorado, której głównym udziałowcem był do niedawna amerykański Enterprise Investors.

Do wyspecjalizowanych domów handlowych i sklepów markowych firm z kapitałem zagranicznym zaliczyć można włoski supermarket odzieżowo-obuwniczy Nico

(Modlnica pod Krakowem). W stolicy regionu zlokalizowane są też sklepy z markową odzieżą i obuwiem (włoska Terranova, norweski Cubus, kanadyjska Bata). Z innych specjalistycznych placówek należy wymienić supermarkety kosmetyczne Rossman oraz sklepy komputerowe Vobis i Karen Notebook. W ostatnich latach pojawiło się w Małopolsce 5 sklepów Germanos z akcesoriami do telefonów komórkowych (inwestor grecki), powstały pierwsze kioski z prasą Relay francuskiej grupy Hachette. Spółki zagraniczne tworzą też wyspecjalizowane, niszowe sklepy na rynku żywnościowym, np. z herbatą i kawą (Denmer's Teahouse), alkoholami (Bodega Marquez, Fine Wine & Spirits).

Zagraniczne inwestycje w handel hurtowy sięgają w Małopolsce prawie 140 mln USD. Obok niemieckich hipermarketów Makro (grupa Metro) i Selgros (spółka Rewe i Otto Versand), funkcjonują sieci hurtowe Albert firmy Ahold (Wadowice, Szaflary) i Eurocash należące do Jeronimo Martins (Kraków, Nowy Sącz). W czerwcu 2003 roku uruchomiono w Krakowie czwartą w Polsce placówkę typu *cash & carry* firmy Eldorado.

W Krakowie zlokalizowanych jest kilkadziesiąt firm zajmujących się dystrybucją różnych towarów importowanych lub krajowych na południu Polski, a czasem w całym kraju. Do największych należą Kärcher (urządzenia czyszczące), Merloni Termosanitari (kotły grzewcze), Actaris (urządzenia pomiarowe), Mercator Papier (artykuły papiernicze i biurowe), Unitrend (materiały termo i hydroizolacyjne) i Milo (artykuły tytoniowe, słodczyce, napoje). W pobliskiej Modlnicy powstało nowe centrum dystrybucji wyrobów tytoniowych Tobacco Trading. Firma Jago, kontrolowana przez amerykańskie fundusze *venture capital* prowadzi w Krzeszowicach centrum dystrybucji żywności, w Olewinie koło Olkusza działa centrum dystrybucji armatury metalowej na Europę Wschodnią brytyjskiej firmy IMI. Do dużych inwestycji należy rozlewnia gazu płynnego w Nowym Targu spółki Gaspol, której udziałowcem jest holenderski SHV.

W województwie małopolskim zlokalizowane są 64 zagraniczne stacje paliw, ponad połowa z nich znajduje się w Krakowie. Największą liczbę własnych stacji posiadają British Petroleum (22), brytyjsko-holenderski Shell (14) i norweski Statoil (12). W 2003 roku fiński Fortum wybudował przy hipermarketach dwie automatyczne stacje paliw Neste 24. Ponadto w regionie spotykamy stacje benzynowe amerykańskich sieci Jet (Du Pont Conoco) i Esso, szwedzkiego Preem i słowackiego Slovnaftu.

Usługi

Całkowita wartość kapitału zagranicznego zainwestowanego w działalność usługową w Małopolsce do końca 2003 r. przekroczyła 2 mld USD, tj. 37% ogółu inwestycji w regionie. Nakłady zrealizowane w samym 2003 r. były jednak nieco mniejsze niż w roku poprzednim.

Dominują nakłady w sektorze finansowym (tab. 5), który skupia aż 64% inwestycji zagranicznych w usługi, chociaż udział ten od czterech lat systematycznie maleje. Znacząco wzrosły nakłady kapitałowe w innych rodzajach działalności usługowej. Spośród 128 mln USD zainwestowanych w działalność usługową w 2003 r. po 35-37% nakładów przypadają na hotele i restauracje oraz obsługę nieruchomości i firm. W zakresie tej drugiej znaczną aktywnością wykazali się inwestorzy z branży informatycznej i doradczej.

Tab. 5. Struktura inwestycji zagranicznych w usługi według sekcji i działów PKD w latach 1989-2003

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	Odsetek inwestycji w danej sekcji	Odsetek inwestycji ogółem
	usługi	2033,8	100,0	37,0
J	pośrednictwo finansowe	1308,7	100,0	23,8
K	obsługa nieruchomości i firm	268,1	100,0	4,9
70	obsługa nieruchomości	154,5	57,6	2,8
72	informatyka i działalność pośrednia	51,8	19,3	0,9
74	pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	40,1	14,9	0,7
73	prowadzenie prac badawczo-rozwojowych	21,1	7,9	0,4
H	hotele i restauracje	207,8	100,0	3,8
I	transport i łączność	189,3	100,0	3,4
64	poczta i telekomunikacja	178,7	94,4	3,3
63	działalność wspierająca i pomocnicza dla transportu	9,1	4,8	0,2
O	pozostała działalność usługowa	56,8	100,0	1,0
92	usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem	49,8	87,7	0,9
90	wywóz śmieci, usługi sanitarne i pokrewne	6,6	11,6	0,1
N	usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	2,9	100,0	0,1
M	usługi w zakresie edukacji	0,4	100,0	0,0

Pośrednictwo finansowe

Duży udział pośrednictwa finansowego w strukturze branżowej inwestycji zagranicznych wiąże się z największą inwestycją zrealizowaną dotychczas w Małopolsce, jaką było nabycie w latach 1998-2000 przez niemiecki Bayerische Hypo- und Vereinsbank Banku Przemysłowo-Handlowego (984 mln USD). Bank Przemysłowo-Handlowy PBK powstały po fuzji z warszawskim bankiem PBK jest obecnie jedynym wielkim bankiem, który posiada swoją centralę w Krakowie. Tu również usytuowane jest Centrum

Bankowości Bezpośredniej (*call center*) BPH PBK. W 2003 r. HVB dokupił niewielki pakiet akcji banku.

Siedzibę w Krakowie posiada także Deutsche Bank PBC, dawny Bank Współpracy Regionalnej, przejęty przez niemieckiego inwestora w 2000 r. Chronologicznie pierwszą inwestycją zagraniczną w sektor bankowy było założenie w 1991 r. Pierwszego Polsko-Amerykańskiego Banku w Krakowie, inwestorem był Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości. Po nabyciu przez belgijski Fortis Bank, nastąpiło przeniesienie siedziby banku do Warszawy.

Zagranicznych udziałowców ma obecnie większość banków działających w Polsce, posiadających placówki w wielu miastach na terenie Małopolski. W Krakowie usytuowane są oddziały banków zagranicznych specjalizujących się w obsłudze klientów korporacyjnych i zamożnych klientów indywidualnych, m.in. GE Bank Mieszkaniowy, Nordea Bank Polska, Raiffeisen Bank Polska, Société Générale.

Liczne firmy ubezpieczeniowe i leasingowe posiadają swoje placówki w Krakowie, niektóre z nich także w innych większych miastach regionu. Siedzibą tych firm jest w większości stolica kraju i nie mamy tu zazwyczaj do czynienia z bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi. Usługi pożyczkowe rozwija brytyjska firma Provident, która utworzyła placówki w Krakowie, Tarnowie i Chrzanowie.

Obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów

Stosunkowo nowym zjawiskiem są znaczące inwestycje w obsługę nieruchomości i firm. Łączna wartość nakładów w tej dziedzinie w ciągu całej dekady do 1999 r. wyniosła 42 mln USD, od 2000 r. średnie roczne nakłady przekraczają 56 mln USD. W 2003 r. największe inwestycje zrealizowała spółka GTC – ukończenie budowy biurowca Galileo i rozpoczęcie prac nad Galerią Kazimierz w Krakowie.

Inwestycje w nieruchomości pochłonęły jak dotąd kapitał o wartości 155 mln USD i są prawie w całości skoncentrowane w stolicy województwa. Największymi z nich są centrum handlu i rozrywki Kraków Plaza (inwestor izraelski), biurowiec Cracovia Business Center (siedziba banku BPH PBK) oddany do użytku przez szwedzką spółkę z grupy Ikea oraz biurowiec Euromarket kupiony w 2002 r. przez HypoVereinsbank. W wolnym tempie postępowały inwestycje Tishman Speyer Properties w Nowe Miasto w rejonie dworca PKP w Krakowie, gdzie w 2003 r. prowadzono prace rozbiórkowe. Na początku bieżącego roku rolę głównego inwestora przejął tu niemiecki deweloper ECE Projektmanagement.

W zakresie nowych obiektów biurowych, oprócz wspomnianego Cracovia Business Centre, zwrócić można uwagę na Centrum Biurowe Lubicz, w którego budowie partycypował Bank BPH (obecnie własność Mostostalu Export). W 2002 r. w Rząsce (gmina Zabierzów koło Krakowa) ukończono pierwszy budynek Kraków Business Park, w którym mniejszościowymi udziałowcami są inwestorzy amerykańscy i brytyjscy. W roku ubiegłym firma GTC (Globe Trade Center), której większościowy pakiet akcji należy do izraelskiej grupy Kardan, oddała do użytku biurowiec Galileo. GTC podjęła równocześnie na terenie dawnych zakładów mięsnych budowę Galerii Kazimierz, obejmującej obiekty handlowe, usługowe i rozrywkowe.

Efektorem dotychczasowych inwestycji był znaczący wzrost przestrzeni biurowej klasy A i B w Krakowie w latach 2000-2003. Stolica województwa z 110 tys. m² nowoczesnej przestrzeni biurowej zajmuje wraz z Poznaniem drugą lokatę w kraju (Jarczewski, Micek 2003), przy czym 68% powierzchni biurowej (75 tys. m²) powstało w wyniku inwestycji zagranicznych (tab. 6).

Tab. 6. Najważniejsze inwestycje zagraniczne w wynajem powierzchni biurowej

Nazwa budynku biurowego/parku biurowego	Powierzchnia biurowa zrealizowana (tys. m ²)	Powierzchnia biurowa planowana (tys. m ²)	Klasa
Cracovia Business Centre	18,0	-	A
Centrum Biurowe Euromarket	16,0	-	A
Centrum Biurowe Lubicz	16,0	-	A
Centrum Biurowe Globe Trade Center	10,0	35,0	A
Kraków Business Park w Rząsce	9,0	100,0	A
Nowa Kamienica	3,4	-	B+
Biurowiec przy ul. Zwierzynieckiej	2,8	-	B
Nowe Miasto	-	10,0	A i B+

W ciągu ostatnich lat powstały w Małopolsce nowe laboratoria badawczo-rozwojowe i projektowe. Największą inwestycję w tym względzie stanowi uruchomione w Krakowie w 2000 r. Centrum Techniczne amerykańskiego koncernu Delphi, specjalizujące się w projektowaniu konstrukcji i technologii zawieszonych samochodowych (20 mln USD). Od 2001 r. działa w Krakowie Centrum Projektowe amerykańskiej firmy CH2M HILL na Europę Środkową i Wschodnią, specjalizujące się m.in. w projektowaniu systemów i sieci telekomunikacyjnych, od 1996 r. ośrodek badawczy szwajcarsko-szwedzkiego koncernu ABB. Dłuższą historię ma firma projektowa z zakresu przemysłu chemicznego Lurgi (dawny Bipronaft), w której niemiecki inwestor dokupił w 2003 r. dodatkowy pakiet akcji.

Coraz większa jest aktywność zagranicznych inwestorów w dziedzinie informatyki. W 2003 r. na terenie Krakowskiego Parku Technologicznego ukończona została budowa

centrum oprogramowania amerykańskiej Motoroli. Udziałowcem spółek Grupy Onet.pl z Nowego Sącza jest od 2000 r. zarejestrowany w Luksemburgu holding ITI. W końcu 2003 r. siedziba grupy przeniesiona została z Nowego Sącza do Warszawy. Integracją systemów informatycznych zajmuje się Qumak-Sekom, powstały w 2002 r. z połączenia firm Qumak International i Sekom (NFI Magna Polonia). Od zeszłego roku w stolicy Małopolski działa też szwajcarska firma Deltavista oraz specjalizujący się płatnościach internetowych Billbird – wspólne przedsięwzięcie Internet Investment Fund i funduszy BRE Banku (Commerzbank). Obok Motoroli w latach 2003-2004 pojawiły się w Krakowie trzy nowe amerykańskie firmy informatyczno-doradcze: IBM BTO Business Consulting Services (*outsourcing* procesów biznesowych), AMS Management Systems (integracja systemów i oprogramowania, zarządzanie projektami) oraz Sabre Holding (oprogramowanie dla sektora turystycznego). Wśród innych firm informatycznych z udziałem zagranicznym wymienić można m.in. szwedzki IFS, francuskie Intergraph i Robotat. Kraków powoli wyrasta na drugie po Warszawie centrum rozwoju oprogramowania i doradztwa informatycznego w Polsce. Dużą firmą zajmującą się przetwarzaniem danych jest także Zeto w Tarnowie, zakupione w 2003 r. przez Can Pack.

W ramach pozostałej działalności związanej z prowadzeniem interesów największe inwestycje poczyniły firmy zajmujące się sprzątniem budynków i cateringiem. Wyróżnia się tu Aspen (niemiecki Zehnacker) z oddziałami w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu i Oświęcimiu. Dużym zatrudnieniem odznaczają się agencje ochrony – przede wszystkim duńska Group 4 Falck i szwedzka Securitas, transportem pieniędzy dla banków zajmuje się spółka Huzar. W Krakowie posiadają swe biura największe światowe firmy audytorskie i doradcze: PricewaterhouseCoopers, Deloitte&Touche i KPMG, a także szereg firm reklamowych. Od 2003 roku funkcjonuje w Krakowie Centrum Księgowości Cap Gemini (dawniej Cap Gemini Ernst & Young) świadczące usługi m.in. dla amerykańskiej centrali International Paper. Działające od roku krakowskie Centrum Księgowości Lufthansy obsługuje połowę rachunkowości finansowej i większość rachunkowości sprzedaży przedstawicielstw pasażerskich i spółek Lufthansy w Europie.

Hotele i restauracje

Niespełna 4% całości inwestycji w Małopolsce stanowiły nakłady na hotele i restauracje, w latach 2000-2003 ich udział wynosił aż 7%. Sumaryczna wartość nakładów zagranicznych w samej branży hotelarskiej przekroczyła 170 mln USD, z tego 147 mln USD zrealizowano w ostatnich czterech latach.

Zdecydowana większość inwestycji przypada na budowę nowych dużych obiektów zlokalizowanych w Krakowie (tab. 7). Inwestowano w obiekty o różnym standardzie – od dwu- (Ibis) do czterogwiazdkowych (Holiday Inn). Do nowych obiektów hotelowych należą: Holiday Inn (amerykańska firma Global Hotels Development), Campanile (francuski Envergere), Novotel Centrum, Ibis Centrum i Ibis Chopin (francuski Accor). Jedynym dużym obiektem oddanym do użytku w 2003 r. był czterogwiazdkowy hotel Radisson SAS należący do amerykańskiej sieci Radisson Hotels & Resorts (grupa Carlson). W 2003 r. w realizacji pozostawała pierwsza pięciogwiazdkowa inwestycja typu *greenfield* – zlokalizowany nad Wisłą w pobliżu Wawelu amerykański hotel Sheraton.

Tab. 7. Największe hotele wybudowane przez inwestorów z udziałem zagranicznym w Krakowie

Nazwa hotelu	Liczba miejsc	Standard	Rok uruchomienia
Ibis Chopin	440	* *	1994
Holiday Inn	256	* * * *	2001
Campanile	212	* * *	2001
Ibis Centrum	350	* *	2002
Novotel Centrum	242	* * * *	2002
Radisson SAS	156	* * * *	2003
Sheraton	359	* * * * *	2004

W 2000 r. pakiet 20% akcji Orbisu zakupiony został przez francuski Accor, który stopniowo zwiększał zaangażowanie i posiada dziś 36% akcji. Orbis zarządza hotelami Francuskim, Cracovia, Continental (obecnie Novotel), Wanda w Krakowie, Giewont i Kasprowy w Zakopanem oraz Beskid w Nowym Sączu. W 2003 r. Orbis przejął od Accoru hotele Novotel Centrum, Ibis Centrum i Ibis Chopin. Hotele Monopol, Rezydent i Galicya należą do spółki RT Hotels, kontrolowanej przez Narodowy Fundusz Inwestycyjny Magna Polonia, w którym przewagę mają inwestorzy z zagranicy. Będące w przeszłości własnością słoweńską hotele Grand i Piast przejęte zostały przez polską spółkę.

Brak było większych nowych inwestycji w restauracje *fast-food*. Największymi inwestorami pozostają McDonald's i American Restaurants (sieć KFC i Pizza Hut) – po 10-13 mln USD. W regionie działają ponadto restauracje *fast food* należące do sieci franszysowych New York City Pizza i Telepizza. Pojawiają się zagraniczni inwestorzy w renomowanych krakowskich restauracjach, np. Hawełce. Istnieją ponadto pojedyncze restauracje należące do właścicieli pochodzących głównie z krajów śródziemnomorskich i azjatyckich.

Transport i łączność

Na transport i łączność przypada 3,4% ogółu inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim – w sumie około 190 mln USD. Największe nakłady pochłonęły inwestycje w rozwój telewizji kablowej.

Na terenie aglomeracji krakowskiej, a także m.in. Olkusza, Zakopanego i Suchej Beskidzkiej, rozwija działalność UPC Telewizja Kablowa (dawniej Polska Telewizja Kablowa), należąca do amerykańskiego UIH. W Krakowie i Skawinie usługi dostępu do telewizji i internetu świadczy Regionalna Telewizja Kablowa Autocom, stanowiąca od 2002 r. własność grupy amerykańskich funduszy inwestycyjnych. Działająca w Oświęcimiu Telewizja Kablowa Dami przejęta została w 2003 r. przez spółkę Vectra, której udziałowcem są fundusze BRE Banku.

W telefonii przewodowej zwracają uwagę inwestycje szwedzkiej firmy Netia South. Na terenie powiatów bocheńskiego, brzeskiego, dąbrowskiego i tarnowskiego działa założona holenderskich inwestorów spółka Telefony Brzeskie. Na terenie województwa aktywni są wszyscy trzej operatorzy telefonii komórkowej.

W Krakowie, a w mniejszym stopniu w Tarnowie i Nowym Sączu, prowadzą działalność międzynarodowe firmy kurierskie zatrudniające w sumie prawie 400 osób. Należą do nich: DHL (razem z placówkami przejętego Servisco), TNT, UPS (Polkurier), Masterlink oraz grupa Raben (dawna Szybka Paczka). Placówki w Krakowie posiadają duże niemieckie i szwedzkie firmy spedycyjne Spedpol, Schenker oraz Kuhne & Nagel. Firma Raben Spedycja zlokalizowała w Brzeziu k. Zabierzowa jeden z kilkunastu magazynów, jakie posiada na terenie kraju. Międzynarodowe przewozy autobusowe oferuje francuski Intercars oraz rumuński Carpathian Transport Line. W województwie pojawiły się także niewielkie firmy z kapitałem zagranicznym zajmujące się transportem drogowym. W Krakowie działają biura turystyczne Business Travel International, Neckermann Polska, Scan Holiday i TUI Polska.

Pozostała działalność usługowa

Stosunkowo nowym zjawiskiem jest zaangażowanie inwestorów zagranicznych w działalność rozrywkową, kulturalną i sportową – 84% inwestycji w tej dziedzinie miało miejsce w latach 2000-2003. Głównymi inwestycjami są nowe obiekty kinowe: Multikino należące do grupy ITI oraz dwa kompleksy Cinema City izraelskiej firmy IT International Theatres. W Krakowie usytuowane jest również duże studio telewizyjne TVN. Rozrywki. Trójwymiarowe kino Imax oraz obiekty rozrywkowe wchodzą ponadto w skład centrum

Kraków Plaza. Na terenie Centrum Handlowego Zakopianka amerykańska firma United Entertainment prowadziła przez kilka lat Atomic Świat Rozrywki.

Znaczącymi inwestycjami są pola golfowe Royal Kraków Golf & Country Club w Ochmanowie koło Niepołomic (pow. wielicki) i Golf Krakow Valley w Paczółtowicach koło Krzeszowic (pow. krakowski). Pierwsze z nich zostało częściowo otwarte przez inwestora holenderskiego w 1999 r., a w całości trzy lata później, drugie uruchamiano stopniowo w latach w 2002-2004 (spółka szwajcarsko-luksemburska).

Wśród pozostałych inwestycji na uwagę zasługuje zainteresowanie firm zagranicznych działalnością komunalną. W 2002 r. udział w Sądeckim Zakładzie Obsługi Komunalnej w Nowym Sączu kupił szwajcarski Asmabel (Sita). Gospodarką odpadami zajmuje się również spółka Sita Kraków, do przedsiębiorstwa Ital-Bike należy Zakład Oczyszczania Podhala w Nowym Targu, gdzie trwa obecnie budowa sortowni śmieci.

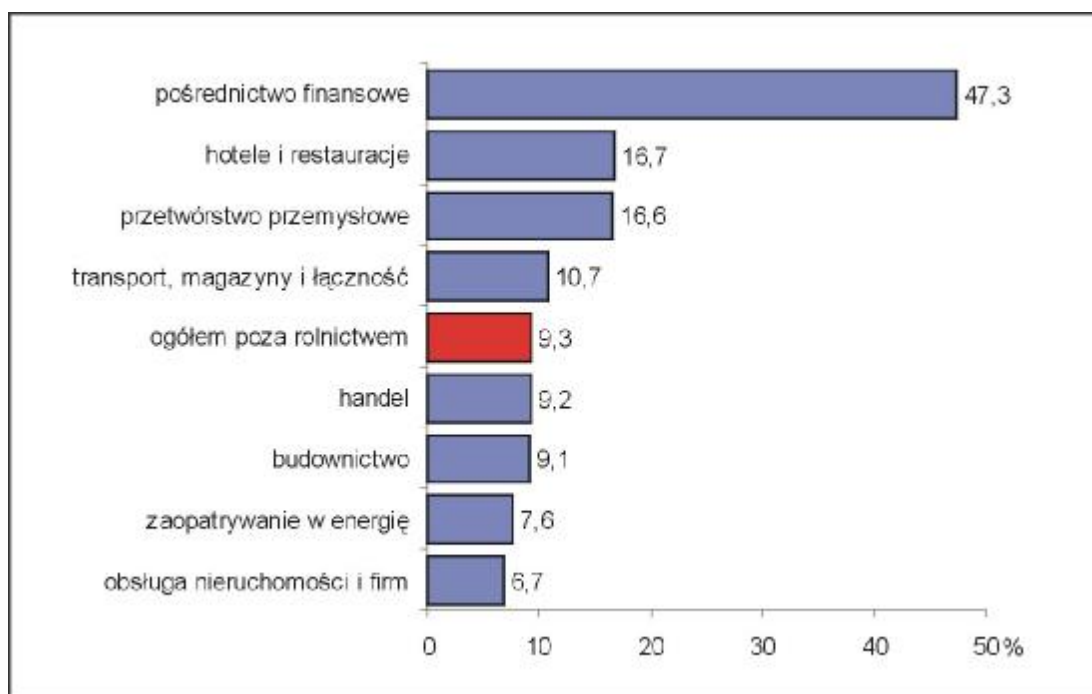
Pojawiają się pierwsze większe inwestycje w usługi w zakresie ochrony zdrowia. W Krakowie działają przychodnie spółki Medycyna Rodzinna, kontrolowanej przez amerykańskie fundusze Enterprise Investors, oraz Medicover, zarządzanej przez inwestora szwedzkiego. W stolicy Małopolski uruchomiono również dwie stacje dializ: szwedzkiej firmy Gambro Healthcare i izraelskiego International Nephrology Center.

3   **Zatrudnienie w firmach zagranicznych**

W końcu 2003 roku w 691 badanych firmach z kapitałem zagranicznym w województwie małopolskim zatrudnionych było 76,3 tys. osób. Skupiały one 9,3% ogółu pracujących w regionie poza rolnictwem i leśnictwem. Przedsiębiorstwa, w których inwestorzy zagraniczni posiadali większość akcji lub udziałów zatrudniały 62,8 tys. osób, co stanowiło 7,7% pracujących poza rolnictwem.

W stosunku do roku poprzedniego liczba miejsc pracy w firmach z przewagą kapitału zagranicznego zwiększyła się w 2003 roku o ponad 5%. Wzrost zatrudnienia zaobserwowano we wszystkich rodzajach działalności poza zaopatrywaniem w energię i budownictwem, przy czym największy nastąpił w obsłudze nieruchomości i firm. W sytuacji gdy znaczną część inwestycji stanowią kapitałochłonne przedsięwzięcia modernizacyjne w przemyśle oraz przejęcia firm, przyrost zatrudnienia jest wolniejszy od wzrostu nakładów kapitałowych, podobnie było w latach ubiegłych.

Odsetek zatrudnionych w firmach z kapitałem zagranicznym sięga w pośrednictwie finansowym połowy ogółu pracujących. W hotelach i restauracjach oraz przetwórstwie przemysłowym udział pracujących w podmiotach zagranicznych wynosi 17%, w transporcie i łączności, handlu oraz budownictwie 9-11% (rys. 6).

Rys. 6. Udział firm z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie pracujących w wybranych działalnościach w województwie małopolskim

Największa liczba analizowanych miejsc pracy znajduje się w przemyśle przetwórczym (30,8 tys. osób) – 40% zatrudnienia w firmach z udziałem zagranicznym. Wyróżnia się tu przede wszystkim produkcja artykułów spożywczych (6,1 tys.), ponad 3 tys. osób zatrudnionych jest w produkcji wyrobów z surowców niemetalicznych i w przemyśle samochodowym, co najmniej 2 tys. w trzech innych branżach (tab.8).

Tab. 8. Struktura zatrudnienia w firmach zagranicznych w 2003 roku według sekcji i działów PKD

PKD	Sekcja/dział	Liczba zatrudnionych w tys.	Odsetek zatrudnienia w danej sekcji	Odsetek zatrudnienia ogółem
D	przetwórstwo przemysłowe	30,8	100,0	40,3
15	produkcja artykułów spożywczych i napojów	6,1	19,8	8,0
26	produkcja wyrobów z pozostałych surowców niemetalicznych	3,4	11,2	4,5
34	produkcja pojazdów mechanicznych	3,0	9,9	4,0
28	produkcja metalowych wyrobów gotowych	2,3	7,6	3,1
31	produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	2,3	7,5	3,0
22	działalność wydawnicza i poligrafia	2,0	6,4	2,6
24	produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	1,8	5,9	2,4
16	produkcja wyrobów tytoniowych	1,8	5,9	2,4
18	produkcja odzieży	1,8	5,7	2,3
25	produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1,5	4,8	1,9
29	produkcja maszyn i urządzeń	1,4	4,4	1,8
36	produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	1,1	3,4	1,4
21	produkcja papieru i wyrobów z papieru	0,6	1,9	0,8
30	produkcja maszyn biurowych i komputerów	0,5	1,6	0,6
G	handel	14,5	100,0	19,0
52	handel detaliczny	9,2	63,2	12,0
51	handel hurtowy	4,0	27,5	5,2
50	sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	1,4	9,3	1,8
J	pośrednictwo finansowe	9,0	100,0	11,8
65	pośrednictwo finansowe z wyjątkiem ubezpieczeń	7,8	86,8	10,3
66	ubezpieczenia i fundusz emerytalno-rentowy	1,1	11,9	1,4
I	transport, magazyny i łączność	5,7	100,0	7,5
64	poczta i telekomunikacja	5,3	93,1	6,9
F	budownictwo	5,4	100,0	7,1
K	obsługa nieruchomości i firm	4,6	100,0	6,0
74	pozostała działalność związana z prowadzeniem interesów	2,8	61,4	3,7
72	informatyka i działalność pośrednia	1,2	25,1	1,5
73	prowadzenie prac badawczo-rozwojowych	0,4	8,5	0,5
70	obsługa nieruchomości	0,2	4,6	0,3
H	hotele i restauracje	3,6	100,0	4,8
E	zaopatrywanie w energię	1,3	100,0	1,7
O	pozostała działalność usługowa	0,9	100,0	1,2
92	usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem	0,7	71,6	0,9
	Ogółem	76,3	100,0	100,0

W stosunku do wielkości zainwestowanego kapitału dużą liczbę miejsc pracy znajdujemy w handlu (14,5 tys.), który skupia prawie 1/5 ogółu pracujących w podmiotach

zagranicznych. Jako pracochłonne jawią się także takie dziedziny jak transport i łączność (7,5% pracujących) oraz budownictwo (7,1%), a w nieco mniejszym stopniu obsługa nieruchomości i firm (6,0%) oraz hotele i restauracje (4,8%). W każdej z tych działalności pracuje w firmach zagranicznych od 3,5 do 6 tys. osób. Inaczej jest w przypadku pośrednictwa finansowego, na które przypada 11,8% pracujących w firmach zagranicznych (9,0 tys.), przy dwukrotnie wyższym udziale w nakładach inwestycyjnych.

Największym pracodawcą wśród firm z przewagą kapitału zagranicznego jest w województwie małopolskim Bank Przemysłowo-Handlowy PBK. W handlu najwięcej osób pracuje w placówkach niemieckiej grupy Metro, w tym w Centrum Handlowym M1 i hipermarkecie hurtowym Makro w Krakowie, a w dalszej kolejności w sklepach Tesco i Ahold (Hypernova, Albert). W przemyśle około 1500 osób zatrudnia tarnowski Tamel, a ponad 1000 krakowski Philip Morris, andrychowska Andoria oraz Can Pack w Brzesku i Krakowie. Niewiele mniejsze jest zatrudnienie w fabrykach Donnelley i Plivy w Krakowie, Valeo w Skawinie oraz Carlsberg Okocim w Brzesku. Do dużych pracodawców z branży budowlanej, zatrudniających ponad 700 osób, zaliczają się Mostostal Kraków, Naftobudowa i Instal Kraków. Ponad 1000 osób pracuje w Telekomunikacji Polskiej i Orbisie, mających mniejszościowych udziałowców zagranicznych. W kilku dużych przedsiębiorstwach nastąpiło w ubiegłym roku ograniczenie zatrudnienia, np. w niektórych firmach budowlanych, Orbisie i Optimisie.

Na odrębną uwagę zasługuje zjawisko zamykania zakładów przez inwestorów zagranicznych. Na terenie Małopolski stwierdzono zaprzestanie działalności w jedenastu średniej wielkości zakładach przemysłowych i placówkach usługowych. W przypadku obiektów przemysłowych było to w większości wynikiem przeniesienia produkcji do innej fabryki posiadanej przez zagranicznego inwestora w Polsce, a w jednym przypadku relokacji działalności do innego kraju. Palarnia kawa Eduscho w Andrychowie została zlikwidowana w 1998 roku po przejęciu austriackiego inwestora przez niemiecki koncern Tchibo, posiadający dużą palarnię w Markach pod Warszawą. Produkcję tłuszczu roślinnych przeniesiono z fabryki Unilevera w Trzebini do Katowic-Szopienic w 2001 roku, w roku następnym amerykańska spółka Narzędzia Stanley przeprowadziła się z Sułkowic do Czech, a Carlsberg Okocim zamknął browar w Krakowie przy ul. Lubicz. Zaprzestał działalności zakład odzieżowy w Wieliczce należący do włoskiej firmy Italian Fashion, posiadającej siedzibę w podwarszawskiej Zielonce, a fiński Huhtamaki przeniósł produkcję opakowań z tworzyw do Siemianowic Śl. Nie prowadzą już działalności zagraniczne spółki Royce i Nowe Podhale powstałe na bazie upadłej fabryki obuwia

w Nowym Targu. Z placówek usługowych w 2003 roku wyłączono z użytkowania krakowski hotel Sofitel (dawniej Forum), zamknięto Atomic Świat Rozrywki oraz hipermarket biurowy Office Depot.

W zlikwidowanych zakładach pracowało w sumie w szczytowym okresie zatrudnienia około 2,6 tys. osób. Dalsze 400 miejsc pracy ubyło w wyniku radykalnego ograniczenia produkcji w Cementowni Nowa Huta i zakładach Artigraph w Krakowie.

Nowe miejsca pracy utworzone w wyniku inwestycji *greenfield* są przedmiotem analizy w części 6 raportu.

4 Inwestycje i zatrudnienie według krajów pochodzenia kapitału

Największymi inwestorami w województwie małopolskim są firmy z Niemiec – 1760 mln USD (32%) i ze Stanów Zjednoczonych – 1500 mln USD (27%). Duży jest także napływ kapitału francuskiego – 500 mln USD (9%). Ponad 100 mln USD zainwestowały w Małopolsce podmioty z dziesięciu krajów, oprócz wcześniej wymienionych są w tym gronie Wielka Brytania, Dania, Chorwacja, Holandia, Belgia, Szwecja i Austria (tab. 9). Udział inwestycji niemieckich i amerykańskich jest w regionie wyższy niż w całej Polsce, podobnie jak zaangażowanie firm duńskich i chorwackich.

Ogólnie rzecz biorąc 2/3 zainwestowanego w województwie kapitału wywodzi się z Europy, w tym zdecydowana większość z Europy Zachodniej. Z postsocjalistycznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej pochodzi 3,6% nakładów, głównie za sprawą obecności w Krakowie chorwackiej Plivy. Kapitał azjatycki stanowi niespełna 5% inwestycji, a największymi inwestorami z tego kontynentu są firmy izraelskie i tureckie, a dopiero w dalszej kolejności japońskie i koreańskie.

W latach 2000-2003 w porównaniu z okresem 1989-1999 miał miejsce zwiększony napływ inwestycji francuskich, brytyjskich, duńskich i izraelskich. Równocześnie nastąpiło obniżenie nakładów firm niemieckich (z 40 do 22%), na podobnym poziomie utrzymały się natomiast inwestycje amerykańskie.

W samym 2003 roku 1/3 zainwestowanego kapitału pochodziła z USA, 15% z Francji, a po 10% z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Znaczący był również napływ inwestycji z krajów skandynawskich (13%).

Dla krajów takich jak Chorwacja, Dania, Belgia czy Turcja przytłaczająca większość kapitału zainwestowanego w Małopolsce jest wynikiem pojedynczych przedsięwzięć. W przypadku kapitału z USA, Niemiec czy Francji, a także Wielkiej Brytanii i Szwecji, obok inwestycji dużych obserwować można także cały szereg inwestycji średnich i drobnych.

Struktura krajów pochodzenia inwestycji średnich i drobnych jest bardzo charakterystyczna. Wśród firm i oddziałów, w które zainwestowano od 0,1 do 10 mln USD, co piąta wywodzi się z Niemiec, a 16,5% z USA. Stosunkowo liczne są także małe i średnie inwestycje francuskie, austriackie, holenderskie, brytyjskie i szwedzkie. Łącznie firmy europejskie stanowią ponad 81% firm i oddziałów o nakładach poniżej 10 mln USD.

Tab. 9. Struktura inwestycji zagranicznych w latach 1989-2003 według krajów pochodzenia oraz rodzaju działalności

Lp.	Kraj	Inwestycje ogółem		Przemysł i budownictwo		Handel		Usługi	
		mln USD	%	mln USD	%	mln USD	%	mln USD	%
	Europa	3670,0	66,8	1487,7	53,2	628,4	94,1	1553,8	76,4
1.	Niemcy	1758,2	32,0	397,7	14,2	192,9	28,9	1167,7	57,4
2.	Francja	500,9	9,1	324,2	11,6	122,8	18,4	54,0	2,7
3.	Wielka Brytania	252,8	4,6	92,4	3,3	150,8	22,6	9,5	0,5
4.	Dania	193,4	3,5	182,2	6,5	0,4	0,1	10,8	0,5
5.	Chorwacja	185,0	3,4	185,0	6,6	0,0	0,0	0,0	0,0
6.	Holandia	141,0	2,6	14,3	0,5	63,9	9,6	62,9	3,1
7.	Belgia	138,0	2,5	41,0	1,5	0,0	0,0	96,9	4,8
8.	Szwecja	111,5	2,0	24,6	0,9	26,1	3,9	60,8	3,0
9.	Austria	110,7	2,0	63,8	2,3	22,3	3,3	24,6	1,2
10.	Luksemburg	58,6	1,1	13,1	0,5	0,0	0,0	45,5	2,2
11.	Włochy	50,1	0,9	39,1	1,4	7,0	1,0	4,1	0,2
12.	Norwegia	33,9	0,6	15,8	0,6	18,2	2,7	0,0	0,0
13.	Szwajcaria	30,0	0,5	22,0	0,8	1,6	0,2	6,4	0,3
14.	Hiszpania	29,0	0,5	28,9	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0
15.	Portugalia	24,2	0,4	12,2	0,4	12,0	1,8	0,0	0,0
16.	Finlandia	18,1	0,3	15,1	0,5	3,0	0,4	0,0	0,0
17.	Irlandia	13,8	0,3	8,2	0,3	0,3	0,0	5,4	0,3
	pozostałe kraje	20,8	0,4	8,2	0,2	7,3	1,1	5,4	0,3
	Ameryka Północna	1500,6	27,3	1137,6	40,7	30,8	4,6	332,2	16,3
1.	USA	1496,0	27,2	1137,2	40,7	26,8	4,0	332,0	16,3
2.	Kanada	4,6	0,1	0,4	0,0	4,0	0,6	0,2	0,0
	Azja	256,1	4,7	161,3	5,8	0,8	0,1	94,1	4,6
1.	Izrael	112,8	2,1	18,6	0,7	0,2	0,0	94,0	4,6
2.	Turcja	79,0	1,4	79,0	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Japonia	38,4	0,7	37,8	1,4	0,6	0,1	0,1	0,0
4.	Korea	16,4	0,3	16,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
5.	Singapur	9,5	0,2	9,5	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pozostałe kraje	5,8	0,1	1,3	0,0	4,5	0,7	0,0	0,0
	Instytucje międzynarodowe	45,4	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	45,4	2,2
	Brak informacji o kraju pochodzenia	18,2	0,3	6,1	0,2	3,7	0,6	8,4	0,4
	Ogółem	5496,0	100,0	2794,0	100,0	668,1	100,0	2033,8	100,0

Największe geograficzne zróżnicowanie pochodzenia kapitału obserwujemy w województwie w przypadku inwestycji przemysłowych (tab. 9). Zwraca uwagę dominacja firm amerykańskich (41%), udział kapitału niemieckiego jest prawie trzykrotnie mniejszy (14%). Stosunkowo wysoki udział mają inwestycje francuskie (12%), a także chorwackie i duńskie. W sumie z krajów europejskich pochodzi niewiele ponad połowa kapitału zainwestowanego w przemyśle. Inwestorzy azjatyccy chętniej inwestowali w przemysł (6%) niż w pozostałe działalności (3,5%).

Odmiennie przedstawia się rozkład pochodzenia kapitału w handlu, gdzie zdecydowanie dominują firmy europejskie (94%). Ponad 1/4 kapitału napłynęła z Niemiec, a 18-23% z Francji i Wielkiej Brytanii. Znaczącymi inwestorami są też firmy holenderskie (10%), a także szwedzkie, austriackie i norweskie.

W pozostałej działalności usługowej przeważa kapitał niemiecki (57%), co jest głównie efektem dużych nakładów w sektorze bankowym. Poważny jest także udział kapitału amerykańskiego (16%), a znaczący belgijskiego, holenderskiego, szwedzkiego i izraelskiego (3-5%). Relatywnie niewielkie inwestycje usługowe zrealizowały natomiast firmy francuskie i brytyjskie. W sumie jednak 76% kapitału zainwestowanego w usługi (poza handlem) pochodzi z krajów europejskich.

Warto zwrócić uwagę na strukturę inwestycji według sektorów działalności (sekcji PKD) dla krajów, z których pochodzi najwięcej kapitału w Małopolsce. W przypadku Stanów Zjednoczonych widoczna jest wybitna koncentracja inwestycji w przemyśle (77%). Odsetek ten jest jeszcze wyższy dla inwestorów duńskich (95%) i chorwackich (100%). Inwestycje niemieckie i belgijskie zostały zdominowane przez sektor bankowy (odpowiednio 67 i 70% nakładów), a udział przemysłu wynosi 20-30%. Kapitał brytyjski wyróżnia bardzo silne zaangażowanie w działalność handlową (60%), duże zróżnicowanie cechuje natomiast inwestycje francuskie i holenderskie. Analizując zmiany struktury branżowej inwestycji dla poszczególnych krajów w ciągu ostatnich lat stwierdzić można stopniowe zwiększanie się jej zróżnicowania.

Tab. 10. Zatrudnienie w spółkach z udziałem zagranicznym według krajów pochodzenia kapitału

Lp.	Kraj	Liczba zatrudnionych w tys.	%	Inwestycje w tys. USD na 1 zatrudnionego
	Europa	57,3	75,1	64,0
1.	Niemcy	15,2	20,0	115,7
2.	Francja	11,6	15,2	43,2
3.	Holandia	5,5	7,2	25,6
4.	Wielka Brytania	4,4	5,8	57,4
5.	Włochy	3,0	4,0	16,7
6.	Dania	2,8	3,6	69,1
7.	Szwecja	2,1	2,8	53,1
8.	Austria	2,0	2,6	55,4
9.	Szwajcaria	1,8	2,3	16,6
10.	Belgia	1,7	2,3	81,2
11.	Portugalia	1,7	2,3	14,2
12.	Hiszpania	1,3	1,8	22,3
	pozostałe kraje	3,9	5,2	-
	Ameryka Północna	12,6	16,5	119,1
1.	USA	12,5	16,4	119,7
	Azja	4,3	5,7	59,6
1.	Singapur	1,5	2,0	6,3
2.	Korea	1,5	1,9	10,9
	pozostałe kraje	1,3	1,8	-
	Pozostałe kraje	0,6	0,8	-
	Brak informacji o kraju pochodzenia	1,5	2,0	12,1
	Ogółem	76,3	100,0	72,0

Firmy europejskie zatrudniają 3/4 ogółu pracujących w podmiotach zagranicznych (57 tys. osób), w czym największy udział mają przedsiębiorstwa niemieckie (15 tys.) i francuskie (12 tys.). Znaczącymi pracodawcami są także firmy holenderskie i brytyjskie, a ponad 2 tys. pracowników zatrudniają jeszcze podmioty z kapitałem włoskim, duńskim, szwedzkim i austriackim. Dalsze 13 tys. miejsc pracy czyli 1/6 zatrudnienia w firmach zagranicznych w Małopolsce przypada na przedsiębiorstwa amerykańskie (tab. 10).

Przyglądając się relacji nakładów inwestycyjnych do liczby pracowników możemy stwierdzić, że średnia wartość inwestycji na jednego zatrudnionego w województwie małopolskim wynosi 72 tys. USD (tab. 10). Do najbardziej kapitałochłonnych należą inwestycje amerykańskie i niemieckie, a także chorwackie i izraelskie – wszystkie ponad 100 tys. USD na pracownika. Udział firm z tych krajów w zatrudnieniu jest więc znacznie mniejszy niż ich rola w napływie kapitału. Z odwrotną sytuacją mamy do czynienia w przypadku przedsiębiorstw włoskich, szwajcarskich czy portugalskich (poniżej 20 tys. USD na 1 zatrudnionego). Względnie pracochłonne są również inwestycje francuskie, brytyjskie i austriackie, gdzie nakłady kształtują się na poziomie 43-57 tys. USD na 1 pracownika.

5 Rozmieszczenie inwestycji zagranicznych według powiatów

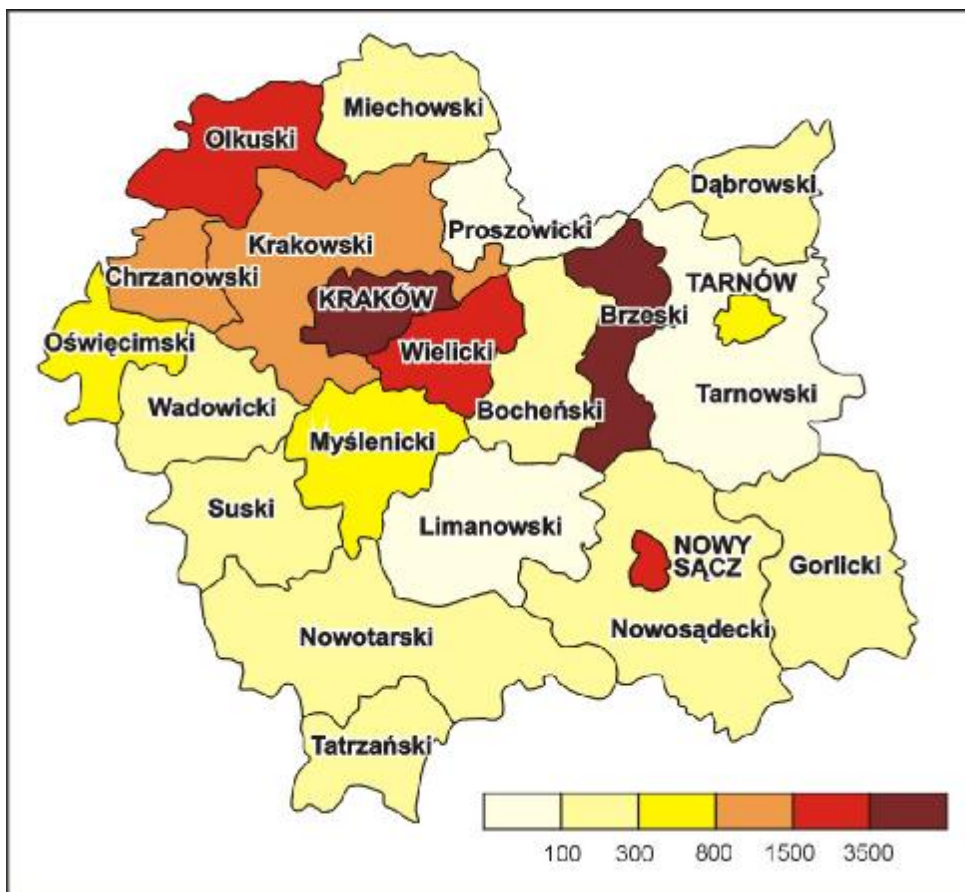
Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim rozmieszczone są bardzo nierównomiernie. Ponad 2/3 kapitału zagranicznego koncentruje się w Krakowie (3750 mln USD). Na drugim i trzecim miejscu plasują się powiaty brzeski i krakowski ziemski z inwestycjami rzędu 300-315 mln USD, tj. ponad 5,5% nakładów w Małopolsce w każdym z nich (tab. 11). Znaczące inwestycje miały także miejsce w powiatach wielickim, olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim, a także w miastach-powiatach grodzkich Nowym Sączu i Tarnowie. Na 13 pozostałych powiatów województwa przypada razem zaledwie 4% kapitału (230 mln USD).

Tab. 11. Inwestycje i zatrudnienie w firmach z kapitałem zagranicznym w województwie małopolskim w 2003 roku według powiatów

Lp.	Powiat	Wartość inwestycji			Liczba zatrudnionych		
		mln USD	%	USD na mieszkańca	tys. osób	%	Odsetek ogółu pracujących poza rolnictwem ¹
1.	Kraków	3750,9	68,2	4951	42,2	55,4	17,7
2.	brzeski	314,3	5,7	3515	2,6	3,4	24,1
3.	krakowski	302,9	5,5	1265	4,5	5,9	17,9
4.	wielicki	206,9	3,8	2015	1,9	2,5	17,1
5.	olkuski	188,2	3,4	1637	2,4	3,2	11,9
6.	Nowy Sącz	177,1	3,2	2097	3,3	4,4	11,8
7.	chrzanowski	121,1	2,2	939	2,4	3,1	10,0
8.	oświęcimski	112,4	2,0	733	1,8	2,3	5,9
9.	Tarnów	92,9	1,7	777	4,8	6,2	11,6
10.	myślenicki	61,3	1,1	538	1,9	2,5	13,1
11.	wadowicki	36,2	0,7	236	2,2	2,9	8,9
12.	nowotarski	28,8	0,5	161	1,1	1,4	5,5
13.	nowosądecki	24,0	0,4	124	0,3	0,4	1,9
14.	tatrzański	17,5	0,3	268	1,1	1,4	11,0
15.	gorlicki	12,1	0,2	113	0,6	0,8	3,9
16.	tarnowski	11,6	0,2	63	0,5	0,7	3,6
17.	bocheński	11,3	0,2	116	0,7	1,0	5,8
18.	suski	9,9	0,2	122	1,1	1,5	10,4
19.	miechowski	7,8	0,1	151	0,3	0,4	5,7
20.	dąbrowski	7,0	0,1	120	0,1	0,2	2,5
21.	limanowski	1,7	0,0	14	0,3	0,4	2,6
22.	proszowicki	0,3	0,0	7	0,1	0,2	3,2
	Ogółem	5496,0	100,0	1698	76,3	100,0	12,9

¹ogólna liczba pracujących w powiatach nie obejmuje podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób.

Duże dysproporcje w rozmieszczeniu inwestycji zagranicznych w regionie ilustruje wskaźnik wartości nakładów na 1 mieszkańca (rys. 7). Jest on niski w północnej, wschodniej i południowej części Małopolski, gdzie w wielu powiatach nie sięga 200 USD, a w proszowickim, limanowskim i tarnowskim nawet 100 USD. Na tym tle wyróżnia się środkowa i zachodnia część województwa, a zwłaszcza powiat brzeski (3500 USD),

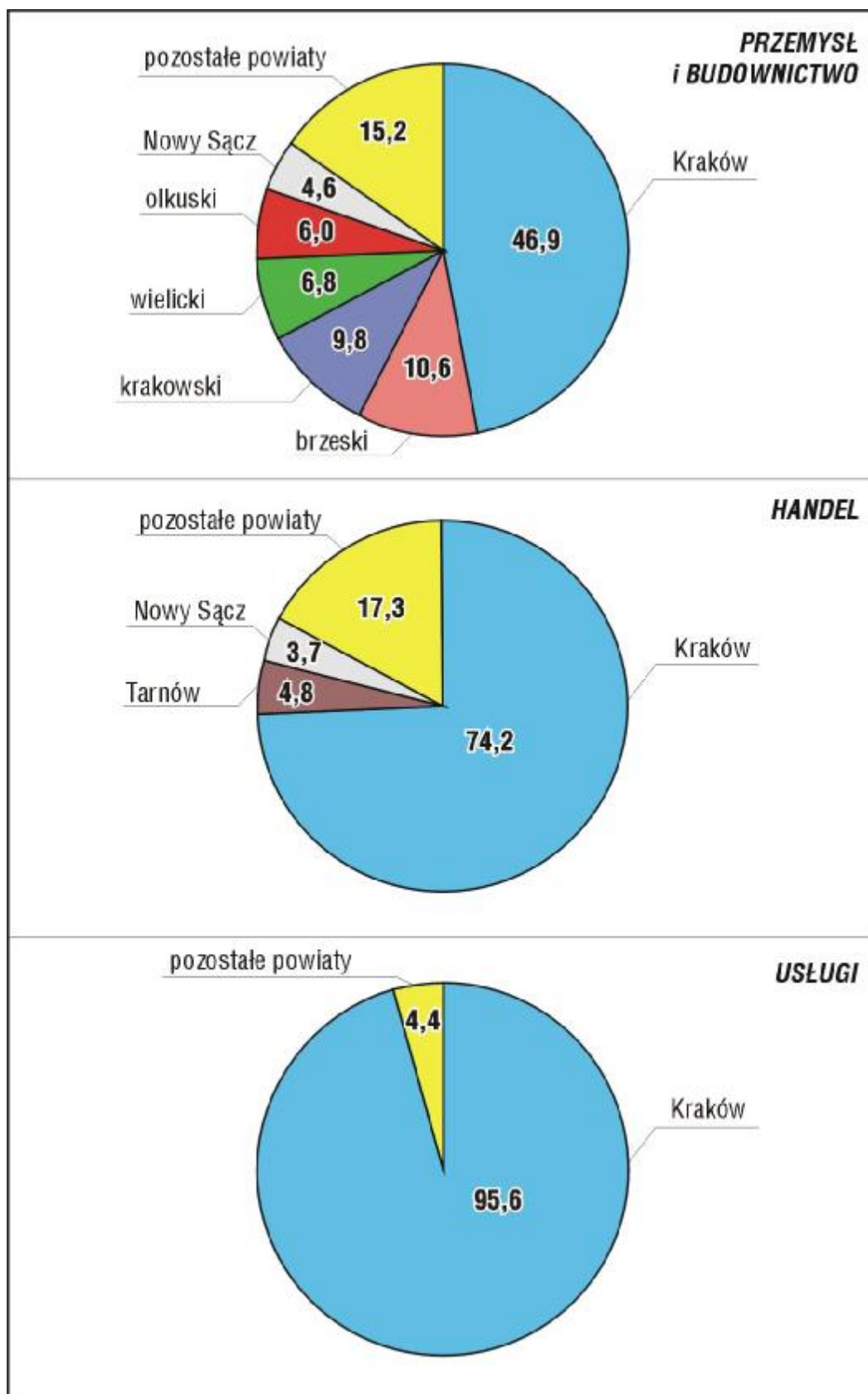

Rys. 7. Wartość zagranicznych inwestycji bezpośrednich na 1 mieszkańca według powiatów

Nowy Sącz (2100 USD) i wielicki (2000 USD). Nakłady *per capita* w brzeskim ustępują jedynie natężeniu inwestycji w Krakowie (4950 USD).

Największa nierównomierność w przestrzennym rozkładzie inwestycji występuje w usługach i handlu. Stolica województwa skupia aż 96% zagranicznych nakładów w usługach i 74% w handlu. Na drugie i trzecie miejsce wysuwają się zdecydowanie miasta Tarnów i Nowy Sącz, reprezentujące po 4-5% inwestycji handlowych i 0,5-1% usługowych. Na tle pozostałych powiatów znacznie większe inwestycje w handlu obserwujemy także w powiatach zachodnich oraz krakowskim, wielickim i nowotarskim, a w usługach w tatrzańskim, brzeskim i krakowskim.

Kontrasty w zakresie rozmieszczenia zagranicznych inwestycji produkcyjnych są relatywnie mniejsze (rys. 8). Na miasto Kraków przypada 47% nakładów zrealizowanych w przemyśle i budownictwie, dalsze 17% znajdujemy w sąsiednich powiatach wielickim i krakowskim. Inwestycjom przemysłowym zawdzięcza swoją wysoką pozycję powiat brzeski (11%). Znaczące są także nakłady w powiatach graniczących z Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym: olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim (łącznie 13%). Wyróżnia się ponadto Nowy Sącz (5%), znacznie niższy jest udział Tarnowa.

Rys. 8. Udział powiatów w inwestycjach zagranicznych w regionie według sektorów gospodarki

Najbardziej charakterystyczną tendencją ostatnich lat jest spadek udziału miasta Krakowa w całości inwestycji zagranicznych w województwie. W latach 2000-2003 w granicach administracyjnych Krakowa zainwestowane zostało 57% kapitału w porównaniu do 77% w latach 1990-99. Wzrost względnego udziału zaobserwowano w ostatnim okresie w 9 powiatach Małopolski (tab. 12). Wyróżniają się tu szczególnie powiaty krakowski, olkuski i miasto Nowy Sącz, gdzie w latach 2000-2003 w porównaniu do całej poprzedniej dekady inwestycje wzrosły dwu- lub trzykrotnie. Znaczące zwiększenie napływu kapitału nastąpiło również w powiatach chrzanowskim i myślenickim. Spośród powiatów, które przyciągnęły duży kapitał już w latach 90., dalszy przyrost inwestycji postępował w brzeskim, w wielickim były one względnie mniejsze, chociaż niemałe w wartościach bezwzględnych. Wśród obszarów o najniższych inwestycjach poprawiły nieco swoją pozycję ziemskie powiaty nowosądecki i tarnowski, w pozostałych zmiany były bardzo niewielkie. Obserwowane procesy oznaczają, że maleje względna koncentracja inwestycji w Krakowie, zachodzi natomiast intensywne rozprzestrzenianie się kapitału zagranicznego na jego obszar metropolitalny, przy czym w powiecie wielickim pojawił się on już wcześniej. Obszar znaczących inwestycji zagranicznych ulega więc poszerzeniu, równocześnie dystans między nim a obszarami peryferyjnymi o niskich inwestycjach nadal rośnie.

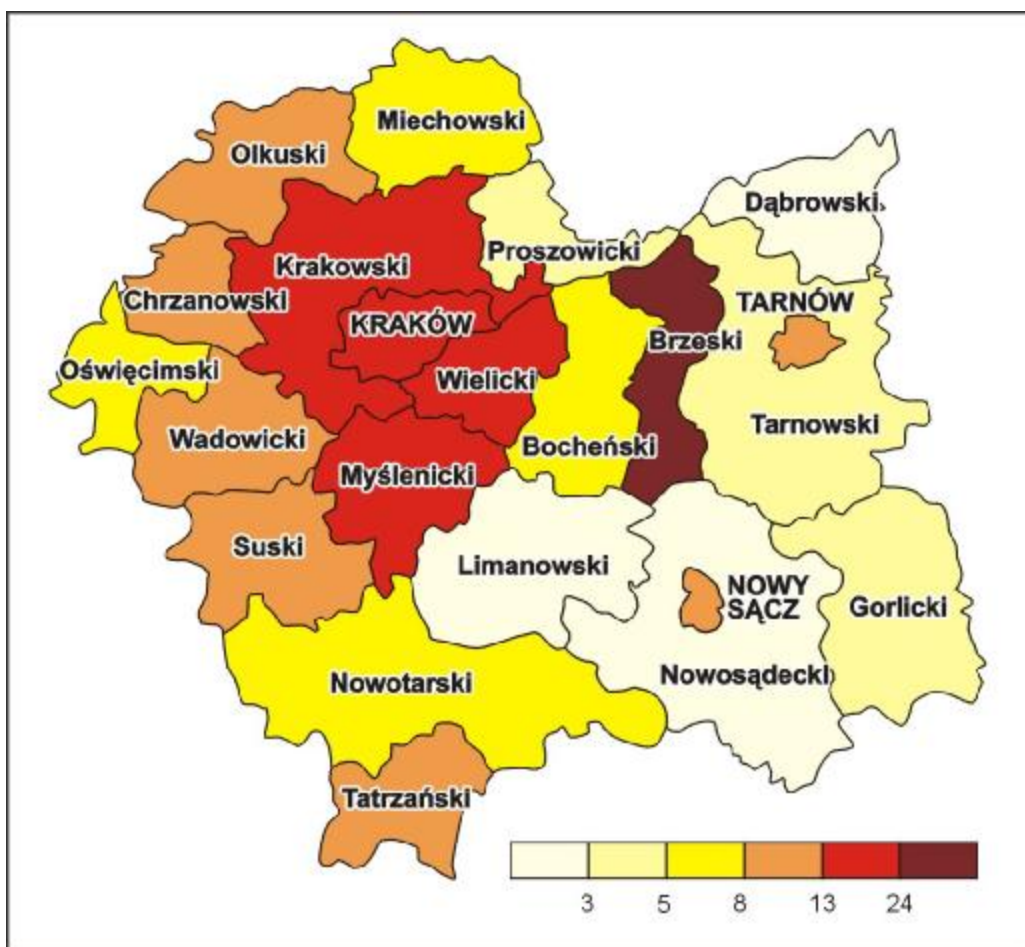
Tab. 12. Tendencje w rozmieszczeniu inwestycji zagranicznych według powiatów w latach 2000-2003 w porównaniu do lat 1989-1999

Wartość inwestycji w USD <i>per capita</i> do 2003 r.	Wzrost udziału powiatu	Bez zmian	Zmniejszenie udziału powiatu
1000 i więcej	brzeski, krakowski, Nowy Sącz, olkuski	–	Kraków, wielicki
200 – 1000	chrzanowski, myślenicki, Tarnów	oświęcimski, tatrzański wadowicki	–
mniej niż 200	nowosądecki, tarnowski	bocheński, dąbrowski, gorlicki, limanowski, miechowski, nowotarski, proszowicki, suski	–

Zatrudnienie w firmach zagranicznych wykazuje mniejszą koncentrację przestrzenną od kapitału (tab. 11). Mniejsza niż w zakresie nakładów kapitałowych jest przede wszystkim przewaga Krakowa, ale i tak znajduje się tu ponad połowa miejsc pracy w firmach z udziałem zagranicznym (42 tys.). Prawie 5 tys. osób pracuje w Tarnowie, a 4,5 tys. w powiecie krakowskim. Ponad 2 tys. osób zatrudniają firmy zagraniczne w kilku powiatach zachodnich oraz brzeskim. Najmniej, po kilkaset osób, znalazło pracę

w tego rodzaju przedsiębiorstwach w powiatach na wschodzie i południowym-wschodzie województwa.

Z punktu widzenia lokalnych społeczności najważniejszym efektem inwestycji zagranicznych jest utrzymanie dotychczasowych lub tworzenie nowych miejsc pracy. Podmioty z udziałem zagranicznym odgrywają największą rolę na pozarolniczym rynku pracy w powiecie brzeskim (24% pracujących) (rys. 9). W Krakowie, powiecie krakowskim i wielickim od 17 do 18% pracujących zatrudnionych jest przez podmioty zagraniczne. Odsetek ten jest również stosunkowo wysoki w powiecie myślenickim (13%), powyżej 10% wynosi także w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w powiatach olkuskim, chrzanowskim, tatrzańskim i suskim. Z zachodnią i środkową częścią województwa kontrastuje część wschodnia i północna, gdzie zatrudnieni w firmach z kapitałem zagranicznym stanowią mniej niż 4% pracujących poza rolnictwem (z wyjątkiem wymienionych miast na prawach powiatu).

Rys. 9. Udział zatrudnionych w firmach z udziałem kapitału zagranicznego wśród ogółu pracujących poza rolnictwem (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób)

6 Inwestycje *greenfield*

Szczególnie interesującym rodzajem inwestycji są obiekty budowane od podstaw (*greenfield*). W województwie małopolskim inwestorzy zagraniczni wzniesli w latach 1989-2003 około 270 nowych zakładów przemysłowych, placówek handlowych i usługowych, które pochłonęły w sumie 1/3 zainwestowanego kapitału zagranicznego. W 2003 roku inwestycje tego typu stanowiły 30% nakładów.

Największy udział inwestycji *greenfield* obserwujemy w działalności rozrywkowej i kulturalnej (83%), hotelach i restauracjach (79%) oraz handlu (75%). W wartościach bezwzględnych największy kapitał zaangażowano w nowe zakłady przemysłowe (800 mln USD), co stanowiło 32% nakładów na tę działalność. Struktura branżowa przemysłowych inwestycji *greenfield* różni się od struktury inwestycji ogółem i charakteryzuje się szczególnie dużymi nakładami na nowe drukarnie, wytwórnie artykułów spożywczych i napojów oraz fabryki wyrobów metalowych. Od kilku lat, głównie za sprawą Valeo, wzrasta udział zakładów produkujących części samochodowe.

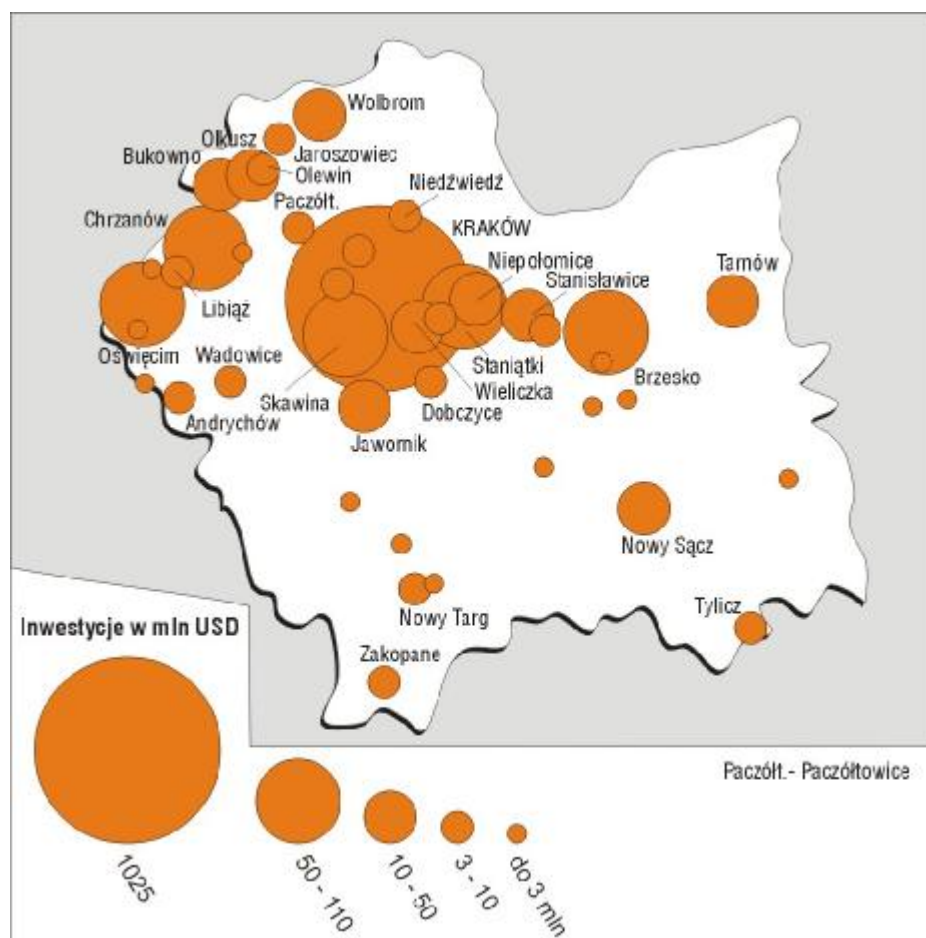
Inwestycje *greenfield* mają istotne znaczenie z punktu widzenia tworzenia nowych miejsc pracy. Do końca 2003 roku powstało w ten sposób w Małopolsce co najmniej 23,5 tys. miejsc pracy, przy czym najwięcej z nich przypada na handel – 9,1 tys. oraz przetwórstwo przemysłowe – 8,7 tys. (tab. 13). Te dwa rodzaje działalności koncentrują ponad 3/4 nowo utworzonych miejsc pracy, a ich udział w ostatnich latach nadal rośnie. Udział miejsc pracy, które powstały w wyniku inwestycji *greenfield* w całości zatrudnienia w firmach z kapitałem zagranicznym jest najwyższy w handlu (63%) oraz hotelach i restauracjach (56%). W przetwórstwie przemysłowym odsetek ten również rośnie, zbliżając się do 30%.

Tab. 13. Liczba miejsc pracy utworzonych w nowych zakładach i placówkach firm zagranicznych (*greenfield*) według sekcji PKD

PKD	Sekcja	Liczba zatrudnionych w tys.	Odsetek zatrudnienia	Udział w zatrudnieniu w firmach zagranicznych w danej sekcji
G	handel	9,1	38,9	63,1
D	przetwórstwo przemysłowe	8,7	37,2	28,3
H	hotele i restauracje	2,0	8,6	56,0
J	pośrednictwo finansowe	1,3	5,5	14,3
I	transport, magazyny i łączność	1,1	4,5	18,5
K	obsługa nieruchomości i firm	0,9	3,6	18,5
O	pozostała działalność usługowa	0,4	1,6	41,6
	Ogółem	23,5	100,0	30,8

Najwięcej nowych miejsc pracy stworzyły firmy amerykańskie – 5,7 tys., ponad 4 tys. osób pracuje w nowych zakładach niemieckich, a 3,5 tys. we francuskich. Warto zauważyć, że na inwestycje typu *greenfield* przypada ponad 40% pracujących w przedsiębiorstwach amerykańskich. Nowe zakłady inwestorów z krajów europejskich – Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Holandii, skupiają od 1/4 do 1/3 zatrudnionych.

Analiza rozmieszczenia inwestycji *greenfield* w Małopolsce wskazuje na ich nieco mniejszą koncentrację przestrzenną w Krakowie (57%) niż w przypadku nakładów inwestycyjnych ogółem (68%). Tym niemniej nowe obiekty wybudowane w Krakowie pochłonęły już 1025 mln USD. Drugie największe skupienie inwestycji *greenfield* stanowi powiat wielicki (195 mln USD), a przede wszystkim gmina Niepołomice. W Krakowie oraz w otaczających powiatach wielickim i krakowskim (105 mln USD) skupia się w sumie prawie 3/4 kapitału zainwestowanego w nowe zakłady i placówki w województwie małopolskim (rys. 10). Inwestycje rzędu 70-100 mln USD zlokalizowane zostały w powiatach brzeskim, olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim, nieco mniejsze w myślenickim, Tarnowie i Nowym Sączu.

Rys. 10. Zagraniczne inwestycje *greenfield* w województwie małopolskim według miejscowości

Interesujące jest rozmieszczenie nowych zakładów przemysłowych. Zaledwie 23% kapitału zainwestowanego w nowe fabryki znajdujemy w samym Krakowie. Charakterystyczna jest lokalizacja nowych fabryk w miejscowościach położonych w promieniu do 50 km od granic stolicy województwa. W obszarze tym koncentruje się aż 2/3 inwestycji *greenfield* w przetwórstwo przemysłowe, z tego 23% miało miejsce w powiecie wielickim, 11% w krakowskim, a 25% w trzech uprzemysłowionych powiatach zachodnich. Pozostałą część znajdujemy w powiatach brzeskim i myślenickim. Łącznie osiem ww. powiatów wraz z Krakowem skupia 98% zagranicznych przemysłowych inwestycji *greenfield* w regionie. Efektem takich preferencji lokalizacyjnych firm zagranicznych jest wzrost uprzemysłowienia zewnętrznej strefy metropolitalnej wokół Krakowa kosztem samego miasta centralnego. Nie jest to zresztą przypadek odosobniony – podobne procesy obserwujemy również wokół innych polskich dużych miast.

W handlu i usługach dominującą pozycję, jeśli chodzi o nowe inwestycje, zajmuje sam Kraków skupiający aż 85% zainwestowanego kapitału.

7 Inwestycje w trakcie realizacji i planowane

Najważniejszym wydarzeniem pierwszej połowy 2004 roku było sfinalizowanie prywatyzacji Polskich Hut Stali, których oddziałem jest Huta im. Tadeusza Sendzimira w Krakowie. Koncern LNM, kontrolowany przez udziałowców brytyjskich hinduskiego pochodzenia, wykupił wierzytelności spółki dokonując ich konwersji na akcje oraz podniósł jej kapitał za łączną sumę 360 mln USD, z czego około 1/3 przypada na hutę krakowską. Przedsiębiorstwo nosi obecnie nazwę Ispat Polska Stal.

W skali ogólnopolskiej amerykańskie konsorcjum Apollo-Rida zakupiło sieć 28 centrów handlowych niemieckiego koncernu Metro, w tym Centrum Handlowe M1 i hurtownię Makro Cash & Carry w Krakowie oraz hipermarket Real w Nowym Sączu. Nastąpiło również przejęcie przez austriacki Wienerberger dużych zakładów ceramiki budowlanej w Nowym Sączu, należących dotąd do belgijskiej firmy Biegonice.

W bieżącym roku swoje zaangażowanie w małopolskich firmach giełdowych zwiększyły HVB Group (BPH PBK), grupa Condomi (Unimil) oraz Carlsberg Breweries (browar w Okocimiu).

W zakresie nowych inwestycji przemysłowych na pierwszy plan wysuwa się uruchomienie fabryki samochodowego sprzętu oświetleniowego francuskiej grupy Valeo w Chrzanowie, gdzie docelowo zatrudnienie znaleźć ma 600 osób. Według PAIiZ do końca 2004 roku Valeo zamierza również wybudować nowy zakład produkcji wycieraczek w podkrakowskich Zielonkach. Niemiecka firma Schwinn otworzyła w 2004 roku w Krakowie nowy średniej wielkości zakład akcesoriów meblowych. Na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w Krakowie-Czyżynach budowę biurowca i centrum technologiczno-szkoleniowego podjął niemiecki producent gazów technicznych Linde. Pod koniec 2003 roku pozwolenie na działalność w tarnowskiej podstrefie SSE Krakowski Park Technologiczny otrzymał szwedzki producent farb i wyrobów z plastiku. Trzy duże firmy zapowiedziały podjęcie działalności w strefie przemysłowej w Dobczycach. Zakłady położone w centrum Krakowa ma opuścić giełdowy producent słodczy Wawel. Budowę nowej wytwórni w Dobczycach podjął także Lajkonik Snacks, producent słonych przekąsek ze Skawiny. W dalszej przyszłości powstać ma tam zakład przetwórstwa tworzyw sztucznych Przedsiębiorstwa Zagranicznego Alpha z Krakowa.

W 2004 roku liczni duzi inwestorzy planowali znaczące nakłady związane z rozbudową i modernizacją swoich zakładów. Inwestycje o wartości przekraczającej 10 mln USD zapowiadały Donnelley (poligrafia) i Pliva (farmaceutyki) w Krakowie,

Carlsberg Okocim w Brzesku oraz Kimberly-Clark w fabryce wyrobów z papieru w Kluczach. Znaczne inwestycje proekologiczne poczynić ma w najbliższych kilku latach Elektrociepłownia Kraków. Nową instalację do produkcji gazów buduje w Krakowie-Nowej Hucie kontrolowana przez Air Liquide firma Alpol. Plany większych inwestycji w swoich fabrykach posiadały również Schneider Electric w Bukowni i Hydro Aluminium Chrzanów.

Największym przedsięwzięciem w zakresie działalności pozaprodukcyjnej jest w bieżącym roku budowa Galerii Kazimierz na terenie dawnych Zakładów Mięśnych w Krakowie, prowadzona przez spółkę GTC z przewagą kapitału izraelskiego. Projekt, którego wartość oceniana jest na co najmniej 60 mln USD, przewiduje oddanie 36 tys. m² powierzchni handlowej i usługowej, między innymi pasażu handlowego ze 160 sklepami i punktami usługowymi oraz obiektów rozrywkowych, w tym 10-ekranowego kina i kręgielni. W marcu 2004 roku nastąpiła zmiana głównego inwestora w krakowskim Nowym Mieście. Rolę Tishman Speyer Properties przejął niemiecki deweloper ECE Projektmanagement. Inwestycję realizować ma spółka Kraków Nowe Miasto, w której Tishman Speyer objąć ma 30% udziałów, reszta przypadnie ECE Projektmanagement. Redukcji uległy również stopniowo plany inwestycyjne. W ramach Nowego Miasta w pierwszym etapie powstać miało ok. 22 tys. m² powierzchni biurowej, obecnie mówi się tylko o 10 tys. m². Plany ECE przewidują oddanie 100 tys. m² powierzchni handlowej, usługowej i biurowej w pierwszym etapie inwestycji.

Wiosną 2004 roku oddany został w Krakowie do użytku niemiecki hipermarket Kaufland. W pobliżu zjazdu z autostrady w Modlniczce k. Krakowa powstaje francuski hipermarket Leroy Merlin. W zakresie ekspansji zagranicznych sieci handlowych znane są plany budowy kolejnego obiektu Carrefoura w Krakowie-Nowej Hucie, oczekiwać można także rozwoju sieci supermarketów i sklepów dyskontowych, przede wszystkim w miastach średniej wielkości, w których ich obecność jest jak dotąd niewielka.

Inwestycje zagraniczne w nowoczesne budynki biurowe uległy w 2004 roku zahamowaniu. Z uwagi na istnienie dużej nie wynajętej powierzchni i wysokie koszty wynajmu nie postępuje budowa kolejnych biurowców Galileo w Krakowie oraz Kraków Business Park w Rzęsce. Jediną nową inwestycją, sfinalizowaną przez brytyjskiego inwestora latem 2004 roku, jest Nowa Kamienica przy ul. Rakowickiej, oferująca 3,4 tys. m² powierzchni biurowej.

W roku bieżącym oddany został do użytku w Krakowie pierwszy hotel pięciogwiazdkowy – Sheraton należący do sieci Starwood Hotels & Resorts. Stolica

województwa wymieniana jest także wśród przyszłych lokalizacji sieci hotelowych Marriott i Qubus. Obiekty hotelowe planowane są również jako część szerszych inwestycji w nieruchomości, m.in. GTC w Galerii Kazimierz. Wiosną 2004 roku nastąpiło całkowite otwarcie Golf Kraków Valley w Paczółtowicach.

W przygotowaniu są inwestycje konsorcjum francuskiej firmy Eiffage i kontrolowanej przez nią kieleckiej spółki Mitex w budowę czterech podziemnych parkingów na 1600 samochodów w centrum Krakowa. Wartość przedsięwzięcia oceniana jest na około 30 mln USD.

Dużą aktywność wykazują zagraniczne firmy w zakresie usług informatycznych. Do końca 2004 roku amerykańska firma AMS Management Systems planuje zatrudnić w Krakowie 200 pracowników. We wrześniu bieżącego roku swoje biuro w Krakowie otworzy amerykański Lunar Logic.

W ramach pozostałych działalności usługowych warto zwrócić uwagę na postępujące przejęcia przedsiębiorstw zajmujących się wywozem nieczystości, czego wyrazem jest nabycie na początku 2004 roku olkuskiego MPO przez niemiecką Albę (za pośrednictwem spółki z Dąbrowy Górniczej).

8 Atrakcyjność inwestycyjna regionu – czynniki i bariery

Atrakcyjność inwestycyjna regionu lub gminy rozumiana bywa jako możliwość zaoferowania inwestorowi warunków prowadzenia działalności, które spełniają jego oczekiwania. Najczęściej ujmowana jest ona jako cecha względna określana poprzez odniesienie do innych obszarów. Do najważniejszych czynników kształtujących atrakcyjność miejsc i regionów należą dostępność komunikacyjna, chłonność rynku, cechy rynku pracy, struktura gospodarki, poziom rozwoju infrastruktury i postawa władz lokalnych.

Jeśli za miernik dotychczasowej atrakcyjności inwestycyjnej Małopolski przyjąć wielkość napływu kapitału zagranicznego, to należy ją w skali kraju uznać za przeciętną. Podobnie oceniane jest województwo w różnych rankingach, w tym w najczęściej cytowanych opracowaniach Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową. W ostatnim raporcie (Gawlikowska-Hueckel 2000) województwo małopolskie zajmuje siódmą pozycję za województwami mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, pomorskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim. Nisko oceniony został poziom transformacji gospodarki, dostępność komunikacyjna, rozwój przemysłu, instytucje otoczenia biznesu. Doceniono natomiast chłonność rynku regionalnego, rynek pracy i atrakcyjność turystyczną.

Znacznie wyższe oceny uzyskuje samo miasto Kraków. We wszystkich rankingach atrakcyjności inwestycyjnej miast w Polsce stolica województwa małopolskiego znajduje się w ścisłej czołówce. Najnowszy raport Centrum Badań Regionalnych pt. *Wielki ranking miast* (2003) lokuje Kraków na trzecim miejscu w kraju po Poznaniu i Wrocławiu (nie uwzględniano Warszawy), we wcześniejszym rankingu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową (*Atrakcyjność inwestycyjna dużych miast* 2001) Kraków plasuje się tuż za Warszawą i Poznaniem, a przed Wrocławiem. Dostępność zróżnicowanej kadry specjalistów, atrakcyjność mieszkaniowa, m.in. dobra infrastruktura społeczna (np. szkoły anglojęzyczne i wyższe uczelnie), instytucje otoczenia biznesu, atrakcyjne środowisko kulturalne, niskie ceny najmu lokali (średnio o 1/3 niższe niż w Warszawie) i umiarkowane koszty pracy są głównymi czynnikami atrakcyjności lokalizacyjnej miasta. W ostatnich latach poprawie konkurencyjności miasta sprzyjają duże inwestycje w biura i hotele, jak też znaczące, chociaż nadal niewystarczające, nakłady na infrastrukturę komunikacyjną. Duże znaczenie ma rozpoznawalny w Europie i świecie pozytywny *image* miasta.

Wśród pozostałych obszarów województwa wyższą atrakcyjnością wyróżniają się powiaty zachodnie, zwłaszcza chrzanowski, oświęcimski i olkuski. Powiaty leżące między

Krakowem a konurbacją górnośląską wykorzystują rentę geograficzną związaną z bliskością dużych rynków zbytu i koncentracją ludności, co potwierdza ich rosnący udział w inwestycjach zagranicznych w ostatnich latach. Istotne znaczenie ma bliskość autostrady A4. Rośnie atrakcyjność strefy metropolitarnej wokół Krakowa, m.in. dzięki korzyściom dobrej dostępności komunikacyjnej oraz istnieniu dużych i relatywnie tanich terenów pod inwestycje. Wygranymi okazują się przede wszystkim gminy, które potrafią przygotować atrakcyjną ofertę terenów i ułatwień inwestycyjnych, co pokazuje przykład Niepołomic, Skawiny i Dobczyc. W południowej i wschodniej części województwa atrakcyjne dla inwestorów okazują się jak dotąd tylko pojedyncze miasta i gminy. Tak jest w przypadku Tarnowa, Nowego Sącza i Brzeska. Otwartą sprawą pozostaje wpływ zlokalizowanych w województwie specjalnych stref ekonomicznych, które jak dotychczas w umiarkowanym stopniu spełniły oczekiwania związane z ich powołaniem.

W wyścigu o inwestorów województwo małopolskie napotyka silną konkurencję regionów ościennych. Górny i Dolny Śląsk przewyższają Małopolskę pod względem dostępności do zagranicznych rynków i głównych ośrodków aktywności gospodarczej w skali europejskiej, a także wielkości regionalnych rynków zbytu. Z drugiej strony konkurencją jest także województwo podkarpackie, gdzie wiele miejsc oferuje inwestorom niższe koszty prowadzenia działalności m.in. poprzez liczne specjalne strefy ekonomiczne. Nie sposób nie uwzględnić także sąsiednich regionów Słowacji, która w ostatnich latach notuje boom inwestycyjny.

Większy napływ kapitału z zagranicy hamują między innymi bariery zewnętrzne w stosunku do regionu, np. polityka podatkowa i system prawny państwa. W najbliższych latach po przystąpieniu do Unii Europejskiej nie oczekuje się znaczącego wzrostu inwestycji zagranicznych w całej Polsce i w regionie (Gawlikowska-Hueckel 2003). Wynika to zarówno z tego, że „efekt członkostwa” w napływie kapitału został już w dużej mierze zdyskontowany wcześniej, w krajach z których pochodzi duża część inwestycji (Niemcy, Francja) mamy obecnie do czynienia z dekonjunkcją, nie znikły także bariery pogarszające ogólny klimat inwestycyjny w Polsce w konkurencji z południowymi sąsiadami – Czechami, Słowacją czy Węgrami.

Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Małopolski uzależniona jest równocześnie od działań na poziomie krajowym oraz regionalnym i lokalnym. Dostęp do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej stwarza nadzieję na stopniową poprawę infrastruktury technicznej, zwłaszcza komunikacyjnej. Do władz regionalnych należy określenie silnych i słabych stron województwa oraz wypracowanie strategii przyciągania inwestorów

zagranicznych. Kreowanie pozytywnego wizerunku Małopolski ma jednak szansę powodzenia tylko w przypadku oddziaływania na precyzyjnie określone grupy potencjalnych inwestorów. Nie mniej ważne dla poprawy atrakcyjności inwestycyjnej jest z pewnością przyciąganie i zatrzymywanie kreatywnych i przedsiębiorczych ludzi. Przy ciągle zmniejszającym się znaczeniu kosztów transportu, kapitał ludzki staje się dziś coraz ważniejszym czynnikiem przyciągania inwestycji (por. Kotler i in. 1999; Rainistio 2003).

Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej jest także, a może nawet przede wszystkim, zadaniem dla władz lokalnych. Niezbędne są dalsze ułatwienia i usuwanie barier w relacjach pomiędzy władzami lokalnymi a inwestorami. Przedsiębiorcy w Małopolsce często skarżą się na zbyt długie procedury wydawania różnego rodzaju decyzji administracyjnych, a także niekompetencję urzędników. Niezmiernie istotna jest gospodarka terenami pod inwestycje. Posiadanie odpowiednich, właściwie przygotowanych infrastrukturalnie działek o jasnym stanie prawnym jest niezbędnym wymogiem w pozyskaniu poważnego inwestora. Trudną do przecenienia kwestią jest uregulowanie sytuacji w zakresie planów przestrzennego zagospodarowania.

9 Wnioski

Napływ kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego utrzymuje się od 1997 roku na podobnym poziomie od 590 do 640 mln USD rocznie. Zdecydowanie większe inwestycje miały miejsce tylko w 1999 roku (923 mln USD). Przeprowadzone badania pozwoliły stwierdzić, że w 2003 roku zagraniczne inwestycje bezpośrednie w regionie wyniosły co najmniej 609 mln USD. Jest to wartość nieco wyższa niż w latach 2001 i 2002, choć niższa niż w roku 2000. Sumaryczna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych w Małopolsce do końca 2003 roku sięga 5,5 mld USD. Odpowiada to nakładom o wartości 1700 USD na 1 mieszkańca regionu. W pierwszej połowie 2004 roku napływ kapitału zagranicznego był wyższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego.

Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych ocenia, że w 2003 roku miał miejsce w Polsce wzrost inwestycji zagranicznych o około 6% w stosunku do roku 2002, gdy ich poziom był najniższy od 6 lat. Porównanie wielkości napływu kapitału z zagranicy w trzyletnich okresach 1998-2000 (gdy był on najwyższy) i 2001-2003 pozwala stwierdzić, że wartość inwestycji w tym drugim okresie była w całej Polsce o 30% niższa niż w okresie wcześniejszym, podczas gdy w Małopolsce obniżyła się tylko o 16%.

W świetle danych PAIiIZ na województwo małopolskie przypada około 6% wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce do 2003 roku. Małopolska ustępuje pod tym względem województwom mazowieckiemu, śląskiemu, wielkopolskiemu i dolnośląskiemu, a wyprzedza pomorskie i łódzkie. Wartość inwestycji zagranicznych na 1 mieszkańca stawia województwo małopolskie na siódmym miejscu w kraju i jest nieco niższa od średniej krajowej.

Prawie połowa kapitału zagranicznego zainwestowanego w regionie w latach 1989-2003 przypada na przemysł (49%), w tym przede wszystkim przetwórstwo przemysłowe (2530 mln USD). Niespełna ¼ nakładów pochłonął sektor bankowy (1310 mln USD), a dwukrotnie mniej handel (670 mln USD). W sumie przemysł, pośrednictwo finansowe oraz handel skupiają aż 85% całości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim. Na tle całego kraju wyróżnia Małopolskę wyższy udział inwestycji w przemysł, a ponadto w obsługę nieruchomości i firm (5%) oraz w hotele i restauracje (4%). Mniejszą rolę niż w skali kraju odgrywają inwestycje w transport

i łączność oraz budownictwo, podobne jest natomiast zaangażowanie w sektorze finansowym i w działalność handlową.

Porównanie struktury branżowej inwestycji w latach 1989-1999 oraz 2000-2003 pozwala stwierdzić utrzymywanie się stałej proporcji nakładów na działalność produkcyjną i pozaprodukcyjną (usługi i handel) – po około 50%. Widoczne są równocześnie zmiany w strukturze inwestycji pozaprodukcyjnych: zdecydowanie rośnie napływ kapitału do obsługi nieruchomości i firm (9,3% w latach 2000-2003) oraz hoteli i restauracji (6,9%), których udział do 1999 roku wynosił zaledwie 1,3-1,4%. Podwojeniu uległa również skala zaangażowania inwestorów zagranicznych w handel (z 8 do 17%), radykalnie obniżyły się natomiast nakłady w pośrednictwie finansowym (z 37 do 7%).

W 2003 roku aż 62% zrealizowanych inwestycji zagranicznych stanowiły nakłady na przetwórstwo przemysłowe. O połowę niższe niż w poprzednich dwóch latach były inwestycje w handel (11%), podtrzymany został natomiast wzrostowy trend napływu kapitału do działalności hotelarskiej oraz obsługi nieruchomości i firm (7-8%).

Stopniowo zmienia się również typ inwestycji w Małopolsce. Ponad połowę inwestycji stanowią obecnie dodatkowe nakłady w firmach nabytych lub utworzonych przez inwestorów zagranicznych w przeszłości. Obiekty budowane od podstaw (*greenfield*) pochłonęły w 2003 roku 30% kapitału, ich udział był największy w przypadku inwestycji w hotele, nieruchomości i obiekty handlowe. Znikomy udział ma prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, zwiększa się znaczenie przejęć i fuzji, których wartość w roku ubiegłym przekroczyła 100 mln USD.

Największą inwestycją 2003 roku był zakup fabryki chusteczek higienicznych i papieru toaletowego International Paper Klucze przez amerykański koncern Kimberly-Clark za około 55 mln USD. Wśród innych przedsięwzięć zrealizowanych w roku ubiegłym wyróżniają się wielkością dodatkowe nakłady firm Carlsberg, Can Pack, Philip Morris i Elektrociepłownia Kraków, nowe obiekty Valeo, GTC, Radisson SAS i Sheraton, a także kapitał zaangażowany w przejęcia Praxaira przez British Oxygen Corporation i Multivity przez Coca-Colę.

Blisko 1/3 kapitału jaki napłynął do Małopolski do 2003 roku pochodzi z Niemiec, a 27% ze Stanów Zjednoczonych. Udział obu tych krajów w inwestycjach w regionie jest wyższy niż w całym kraju. Dużą wartość mają również inwestycje francuskie (9%), a relatywnie mniejszą brytyjskie (4,6%). W porównaniu do całej Polski region wyróżniają pojedyncze duże inwestycje duńskie i chorwackie. W sumie 2/3 kapitału w województwie małopolskim zainwestowane zostało przez firmy europejskie, niespełna 5% przypada na

inwestorów azjatyckich, w tym poniżej 1% na japońskich. W latach 2000-2003 obserwujemy w porównaniu z okresem wcześniejszym zwiększony napływ inwestycji francuskich, brytyjskich, duńskich i izraelskich, stabilny poziom inwestycji amerykańskich, oraz zmniejszenie nakładów firm niemieckich. W samym 2003 roku 1/3 zainwestowanego kapitału pochodziła z USA, 15% z Francji, a po 10% z Niemiec i Wielkiej Brytanii. Znaczący był również napływ inwestycji z krajów skandynawskich (13%).

Firmy z udziałem kapitału zagranicznego zatrudniały w województwie małopolskim w końcu 2003 roku co najmniej 76 tys. osób, co stanowiło 9,3% wszystkich pracujących poza rolnictwem i leśnictwem. Najwięcej miejsc pracy znajdujemy w przemyśle (32 tys.), a ponadto w handlu (14,5 tys.) i pośrednictwie finansowym (9 tys.). Najwyższym odsetkiem zatrudnionych w podmiotach z udziałem zagranicznym charakteryzuje się sektor finansowy (47%). W hotelach i restauracjach oraz przetwórstwie przemysłowym udział firm zagranicznych sięga 17%, w transporcie i łączności 11%, natomiast w handlu i budownictwie 9%. Największa liczba osób pracuje w firmach z kapitałem niemieckim (15 tys.), amerykańskim i francuskim (po 12-13 tys.).

Największym pracodawcą wśród przedsiębiorstw z przewagą kapitału zagranicznego jest Bank Przemysłowo-Handlowy PBK. Powyżej 1000 osób zatrudniają ponadto koncerny handlowe Metro i Ahold, a wśród firm przemysłowych Tamel, Philip Morris, Andoria oraz Can Pack. Wśród firm z mniejszościowym udziałem zagranicznym najwięcej osób pracuje w Telekomunikacji Polskiej, Orbisie i Wawelu.

Blisko co trzecie miejsce pracy w firmach z kapitałem zagranicznym powstało dzięki inwestycjom w obiekty wybudowane od podstaw (*greenfield*). Stworzono w ten sposób 23,5 tys. nowych miejsc pracy, zdecydowaną większość z nich w handlu (9,2 tys.) i przetwórstwie przemysłowym (8,7 tys.).

Miasto Kraków skupia 68% kapitału zagranicznego (3750 mln USD) jaki napłynął do województwa w latach 1989-2003. Dominacja stolicy regionu jest szczególnie widoczna w inwestycjach w usługi (96%) i handel (74%), w przemyśle ponad połowa nakładów miała miejsce poza Krakowem. Duże inwestycje obserwujemy wokół Krakowa – 510 mln USD w powiatach krakowskim i wielickim, oraz w zachodniej części województwa – 420 mln USD w powiatach olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim. W części wschodniej ośrodkami o dużych inwestycjach są Brzesko (310 mln USD) i Nowy Sącz (180 mln USD), a w nieco mniejszym stopniu również Tarnów (90 mln USD).

Zdecydowanie najmniejszych inwestycji dokonano w powiatach proszowickim i limanowskim.

Relatywnie mniejszy jest udział Krakowa w inwestycjach *greenfield* (57%), zwłaszcza w nowych inwestycjach przemysłowych (23%). Prawie 40% kapitału zainwestowanego w nowe fabryki koncentruje się w trzech powiatach wokół Krakowa: wielickim, krakowskim i myślenickim, w tym blisko $\frac{1}{4}$ w pierwszym z nich. Dalsze 25% przypada na trzy powiaty zachodnie (olkuski, oświęcimski i chrzanowski), a 10% na brzeski. Łącznie osiem ww. powiatów wraz z Krakowem skupia 98% zagranicznych przemysłowych inwestycji *greenfield* w regionie.

Interesujące są zmiany zachodzące w rozmieszczeniu inwestycji zagranicznych. Dominacja Krakowa jest znacznie mniej wyraźna w inwestycjach realizowanych w latach 2000-2003 (57%) niż w inwestycjach mających miejsce do 1999 roku (77%). Mniejsze niż w latach 90. są również inwestycje w powiecie wielickim. Duży wzrost napływu kapitału z zagranicy w ostatnich czterech latach obserwujemy natomiast w powiatach krakowskim, olkuskim, Nowym Sączu, myślenickim i chrzanowskim.

Z punktu widzenia roli dogrywanej przez podmioty z kapitałem zagranicznym na rynku pracy województwo dzieli się wyraźnie na dwie części: w środkowej i zachodniej (poza powiatem oświęcimskim) podmioty te skupiają co najmniej 9% ogółu pracujących poza rolnictwem i leśnictwem (bez firm o liczbie pracujących do 9 osób), w pozostałej ich udział jest znacznie niższy i wynosi od 2 do 6%. Wyjątek stanowią tu miasta Tarnów i Nowy Sącz (12%). Odsetek ten jest najwyższy w powiecie brzeskim (24%), a wysoki także w Krakowie oraz powiatach krakowskim i wielickim (17-18%).

Bibliografia

- Atrakcyjność inwestycyjna dużych miast*, 2001, Gdańsk, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.
- Dziemianowicz W. i in., 1999, *Inwestycje zagraniczne w gminie. Jak przyciągnąć, obsłużyć i zatrzymać inwestora?*, Warszawa, Państwowa Agencja Inwestycji Zagranicznych.
- Gawlikowska-Hueckel G. (red.), 2000, *Atrakcyjność inwestycyjna województw Polski*, Gdańsk, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.
- Gawlikowska-Hueckel G. (red.), 2003, *Profil wrażliwości gospodarki regionalnej na integrację z Unią Europejską – województwo małopolskie*, Gdańsk, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.
- Jarczewski W., Micek G., 2003, *Krakowska przestrzeń biurowa*, Kraków, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ.
- Kraków. Powierzchnia handlowa*, 2004, Raport firmy Ober-Haus Nieruchomości, wiosna 2004, <http://www.ober-haus.pl>.
- Kotler P., Asplund G., Rein I., Heider D., 1999, *Marketing places Europe*, London, Pearson Education Ltd.
- Lista największych inwestorów zagranicznych w Polsce*, 2004, Warszawa, Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych.
- Metodologia opracowywania danych o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Polsce*, 2002, [w:] B. Durka (red.), *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, Warszawa, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego.
- Olesiński Z. (red.), 1998, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Rainisto S., 2003, *Success factors of place marketing: a study of place marketing practices in northern Europe and the United States*, Helsinki University of Technology.
- Teleinfo 500, Almanach Polskiego Rynku Teleinformatycznego*, 2004, Warszawa, Migut Media.
- Wielki ranking miast 2003*, Raport Centrum Badań Regionalnych, <http://www.cbr.org.pl>

**Załącznik: Najwięksi inwestorzy zagraniczni w województwie
małopolskim w latach 1989-2003**